

UDHËZUES PËR ZBATIMIN E INSTRUMENTEVE TË PËRZGJEDHURA CEPEJ NË REPUBLIKËN E SHQIPËRISË

Forcimi i Efijçencës së Sistemit të Drejtësisë në Shqipëri (SEJ II)
Program i Përbashkët midis Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

« Opinionet e shprehura në këtë udhëzues janë përgjegjësi e autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht politikën zyrtare të Këshillit të Evropës.

Të gjitha kërkesat për riprodhim apo Përkthim të të gjithë këtij dokumenti apo pjesëve të caktuara të tij duhet t'i adresohen Drejtorisë së Komunikimit (F-67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int). Të gjitha korrespondencat e tjera në lidhje me këtë dokument duhet t'i adresohen CEPEJ (CEPEJ@coe.int).

Ky publikim nuk është reduktuar për korrigjimin e gabimeve drejtshkrimore apo gramatike.

© Këshilli i Evropës, shkurt 2019

Botuar nga «Maluka», Tiranë 2019
web:malukaprint.com
email:info@malukaprint.com

© Këshilli i Evropës, 2019

Përmbajtja

1. KONTEKSTI I UDHËZUESIT	7
1.1. BURIMET DHE METODOLOGJIA	8
2. UDHËZUES PËR STATISTIKAT GJYQËSORE	10
2.1. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI	11
2.1.1. Sistemi statistikor	11
2.1.2. Mbledhja e statistikave	13
2.1.3. Përkufizimi i kategorive të çështjeve	14
2.1.4. Futja e të dhënave në sistem	15
2.1.5. Validimi i të dhënave	16
2.1.6. Analizimi i të dhënave	17
2.1.7. Publikimi i të Dhënave	17
2.1.8. Trajnimi	18
3. UDHËZIME PËR MENAXHIMIN E KOHËS GJYQËSORE	19
3.1. UDHËZIMET DHE METODOLOGJIA E CEPEJ PËR MENAXHIMIN E KOHËS GJYQËSORE	19
3.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI	20
3.1.1. Hapat për vendosjen e kuadrove kohore	22
4. UDHËZIME PËR ROLIN E KRYETARËVE TË GJYKATAVE, KANCELARËVE DHE NDIHMËSVE LIGJORË	29
4.1. UDHËZIMET E CEPEJ	29
4.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI	30
4.1.1. Roli i Kryetarëve të Gjykatave	30
4.1.2. Roli i Kancelarëve	32
4.1.3. Roli i Këshilltarëve Ligjorë dhe Ndhmësve Ligjorë	36
5. SISTEMI I TEKNOLOGJISË SË INFORMACIONIT (IT)	39
5.1. UDHËZIMET DHE RAPORTET E CEPEJ	39
5.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI	40
5.1.1. Hartimi i një strategjie IT	40
5.1.2. Mbrojtja e të dhënave dhe menaxhimi i riskut	42
5.1.3. Politikat IT në nivel kombëtar dhe në nivel gjykatë	43
6. UDHËZUES PËR ZHVILLIMIN E SONDAZHEVE GJYQËSORE	46
6.1. UDHËZIMET DHE RAPORTET E CEPEJ	46

6.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI	46
6.1.1. Hapat për zhvillimin e sondazheve gjyqësore	48
7. UDHËZIME PËR AMBIENTET E GJYKATAVE	52
7.1. UDHËZIMET DHE RAPORTET E CEPEJ	52
7.1. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI	52
7.1.1. Hapat për zbatimin e politikës së sigurisë	54
7.1.2. Politika për Sigurinë nga Zjarri në Ndërtesat e Gjykatave	57
ANEKSI 1 PËR TREGUESIT E EFIÇENCËS	58
ANEKSI 2 PËR TË ARDHMEN E GJYQËSORIT	67
ANEKSI 3 PËR SONDAZHET GJYQËSORE	70

Falënderime

Ky Udhëzues është hartuar si rrjedhojë e bashkëpunimit midis ekspertëve ndërkombëtarë të CEPEJ dhe ekipit të SEJ II dhe mbështetur në punën e tyre në kuadrin e Programit të Përbashkët të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës “Në Mbështetje të Efiçencës së Drejtësisë - SEJ” të BE/KiE. Ky udhëzues ka për qëllim të mbështesë më tej administrimin e gjykatave në Shqipëri në procesin e zbatimit të instrumenteve të CEPEJ dhe, si i tillë, duhet të lexohet së bashku me raportet për Trajnimin/Udhëzimin e Gjykatave (*Court Coaching*), të përgatitura për gjykatat pilot dhe të diskutuara gjerësisht me përfaqësuesit e gjykatave.

Vlerësimet për përgatitjen e këtij dokumenti shkojnë së bashku me falënderimet për: znj. Blerina Bulica, konsulente kombëtare e SEJ, e angazhuar në hartimin e dokumentit; znj. Julinda Beqiraj, eksperte ndërkombëtare e CEPEJ, për ekspertizën e dhënë dhe për rishikimin e dokumentit; dhe znj. Aida Bushati, konsulente kombëtare e SEJ për kontributin e çmuar që ka dhënë.

1. Konteksti i Udhëzuesit

Ky Udhëzues është përgatitur në kuadrin e programit të BE/KiE “Forcimi i Efiçencës dhe Cilësisë së Drejtësisë në Shqipëri” (SEJ II), si përgjigje ndaj kërkesave të bëra nga gjykatat në programin e *court coaching*të SEJ II për udhëzime me shkrim për përdorim më të lehtë të instrumenteve të CEPEJ, veçanërisht në kontekstin e zhvillimeve legjislativë që pasuan reformën gjyqësore në Shqipëri. Ky udhëzues është shumë i rëndësishëm në kontekstin e ndryshimeve kushtetuese të korrikut të vitit 2016, si dhe miratimit të një pakete të akteve ligjore dhe nënligjore të hartuara pas një procesi intensiv konsultimesh publike dhe bashkëpunimi të ngushtë me aktorë ndërkombëtarë; veçanërisht me ngritjen së fundmi të institucioneve të reja gjyqësore - Këshillit të Lartë Gjyqësor (KLGj) dhe Këshillit të Lartë të Prokurorisë (KLP).¹

Në këtë kontekst, programi SEJ në fazën e tij të parë (SEJ I: janar 2014 - 2016) dhe në fazën e tij të dytë (SEJ II: 2017 – deri tani) mbështeti sistemin gjyqësor në Shqipëri (Gjykatat, Shkollën e Magjistraturës, Ministrinë e Drejtësisë Këshillin e Lartë të Drejtësisë, etj.) duke qarkulluar instrumentet dhe metodologjitë më të dobishme të CEPEJ të hartuara për promovimin e efiçencës dhe cilësisë së sistemit gjyqësor.

O

Duke marrë parasysh kontekstin faktik në Shqipëri, aktivitetet e SEJ janë fokusuar kryesisht në atë çka duhet bërë në parim për zbatimin e metodologjisë dhe instrumenteve të CEPEJ dhe jo në atë çka është bërë konkretisht për zbatimin e tyre. Rrjedhimisht, mësimet e nxjerra nga aktivitetet e *court coaching*, trajnimet e punonjësve të gjykatave, sondazhet e përdoruesve të gjykatave dhe raportet e ekspertëve duhen parë nga këndvështrimi i nxjerrjes së rekomandimeve konkrete të bazuara në kontekstin aktual për një zbatim të plotë të instrumenteve të CEPEJ në aktivitetet e gjykatave në të ardhmen. Ato janë gjithashtu të dobishme për autoritetet e qeverisjes gjyqësore dhe për Ministrinë e Drejtësisë për orientimin e strategjive, politikave dhe akteve ligjore dhe nënligjore në të ardhmen për funksionimin, organizimin dhe administrimin e gjykatave.

1. KLGJ-ja dhe KLP-ja u ngritën vetëm në dhjetor të vitit 2018. Deri tani nuk është ngritur ende ILGJ/ja (mars 2019).

1.1. BURIMET DHE METODOLOGJIA

Duke pasur parasysh kuadrin e ri ligjor, një nga prioritetet e Programit SEJ II është ofrimi i asistencës konkrete për gjykatat gjatë periudhës tranzitore duke përshtatur në mënyrë sa më harmonike metodat dhe praktikat më të mira të CEPEJ në kontekstin e kuadrit të ri ligjor për rritjen e cilësisë dhe efikasitetit të gjyqësorisë.

Deri tani janë prezantuar dhe/ose promovuar këto instrumente të CEPEJ:²

- Metodologjia e CEPEJ për vlerësimin e sistemeve gjyqësore;
- Udhëzimet e CEPEJ për Statistika Gjyqësore (GOJUST);
- Udhëzimet SATURN për Menaxhimin e Kohës Gjyqësore, Lista e Kontrollit të Menaxhimit të Kohës të CEPEJ, si dhe Përmbledhja e "Praktikave më të Mira" për Menaxhimin e Kohës së procedimeve Gjyqësore;
- Lista e Kontrollit të CEPEJ për Promovimin e Cilësisë së Drejtësisë dhe të Gjykatave;
- Udhëzuesi i përditësuar për Kryerjen e Sondazheve të Kënaqësisë me në qendër Përdoruesit e Gjykatave;
- Udhëzimet e Drejtësisë Elektronike për novacionin e qeverisjes IT;
- Udhëzime për Krijimin e Hartave Gjyqësore në Mbështetje të Aksesit në Drejtësi brenda Sistemeve Gjyqësore Cilësore;si dhe
- Udhëzimet për organizimin dhe aksesueshmërinë e ambienteve të gjykatave.

Kështu, ky Udhëzues sqaron dhe diskuton 6 tema që mbulohen nga instrumentet e CEPEJ:

1. Statistikat gjyqësore;
2. Menaxhimin e kohës gjyqësore;
3. Rolet e kryetarëve, kancelarëve dhe ndihmësve gjyqësorë të gjykatave;
4. Përdorimin e teknologjisë IT;
5. Kryerjen e sondazheve të kënaqësisë; dhe
6. Sigurinë e ambienteve të gjykatave.

Për secilën nga këto tema, ky Udhëzues ofron, së pari, një shpjegim të shkurtër të instrumenteve përkatëse të CEPEJ dhe, së dyti, jep disa referenca të kuadrit legjislativ dhe institucional aktual në Shqipëri, duke theksuar vështirësitë e hasura gjatë misioneve faktmbledhëse (aty ku ka pasur të tilla), praktikat e mira përkatëse,

2. Një përmbledhje e udhëzimeve kryesore të CEPEJ gjendet në: <https://rm.coe.int/commission-europeenne-pour-l-efficacite-de-la-justice-cepej-cepej-guid/1680788300>

si dhe rekomandime specifike të dhëna në kontekstin e aktiviteteve të court coaching, në trajnime ose në raportimet e bëra nga ekspertët e CEPEJ.³

Shënon një sfidë në situatën aktuale.

Shënon një praktikë të mirë.

Bën një rekomandim.

-
3. Gjatë periudhës 27 - 31 mars 2017, në 10 gjykata pilot u zhvillua court coaching. Në Tiranë u zhvillua një seminar me pjesëmarrës nga Zyra e Statistikave të Ministrisë së Drejtësisë, Prokuroria e Përgjithshme, Kryetarët e Gjykatave, Kancelarët dhe Shefat e IT të të gjitha Gjykatave dhe EURALIUS. Ekipi i ekspertëve të CEPEJ përgatiti edhe një raport për statistikat gjyqësore në Shqipëri.

2. Udhëzues për statistikat gjyqësore

Statistikat gjyqësore lehtësojnë funksionimin efiçent të një sistemi gjyqësor. Instrumentet statistikore janë të rëndësishme për gjetjen e informacioneve të nevojshme për performancën e gjykatave dhe për cilësinë e sistemeve gjyqësore, konkretisht për ngarkesën e gjyqtarëve dhe të prokurorëve, kohëzgjatjen e nevojshme të zgjidhjes së çështjeve, cilësinë e rezultateve të gjykatave dhe sasinë e burimeve njerëzore dhe financiare që i alokohen sistemit për zgjidhjen e çështjeve të reja. Ky është informacion shumë i rëndësishëm për politikëbërësit dhe për profesionistët.

2.1. UDHËZIMET DHE METODOLOGJIA E CEPEJ PËR STATISTIKAT GJYQËSORE

Si pjesë e instrumenteve të hartuara për forcimin e efiçencës dhe cilësisë së drejtësisë, Udhëzimet e CEPEJ për Statistikat Gjyqësore (GOJUST) kanë për qëllim t'i ndihmojnë organet që mbledhin dhe përpunojnë statistika në fushën e drejtësisë.⁴ Ato mbështeten në përvojën e përfutur nga vende të ndryshme, vëzhgimet dhe propozimet e korrespondentëve kombëtarë dhe komentet e bëra nga CEPEJ.

Që prej vitit 2010, CEPEJ (përmes komponentit të tij EVAL) zhvillon një proces sistematik të vlerësimit të sistemeve gjyqësore të vendeve anëtare të Këshillit të Evropës (përfshirë edhe Shqipërinë). Për të krijuar mundësi krahasueshmërie mes sistemeve të ndryshme gjyqësore, CEPEJ përdor një Skemë të detajuar Vlerësimi shoqëruar nga një Shënim Shpjegues.⁵ Mbledhja e të dhënave në vende të ndryshme anëtare të Këshillit të Evropës duhet të organizohet, duke marrë parasysh aq sa është e mundur, udhëzuesin e CEPEJ për Skemën e Vlerësimit ofruar në Shënimin Shpjegues.

Udhëzimet e CEPEJ për statistikat gjyqësore dhe statistikat e gjykatave ofrojnë orientime të dobishme për ngritjen - si në nivel gjykatë, ashtu dhe në nivel kombëtar - të mekanizmave dhe procedurave për:

- mbledhjen e të dhënave;

4. Udhëzimet e CEPEJ për Statistikat Gjyqësore (GOJUST) gjenden në: <https://rm.coe.int/1680747678>

5. Shih faqen EVAL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-work/evaluation-of-judicial-systems>

- futjen e të dhënave dhe vlerësimin e tyre përfundimtar;
- analizimin e të dhënave dhe hartimin e raporteve;
- dhe publikimin e të dhënave.

2.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI

2.2.1. Sistemi statistikor

Ligji i ri “Për institucionet qeverisëse të sistemit të drejtësisë”⁶ i jep KLGj-së kompetencën e hartimit të udhëzimeve për statistika gjyqësore dhe për miratimin e rregullave standarde për stafin e gjykatave dhe për përdoruesitë të gjitha gjykatave në lidhje me monitorimin dhe shpërndarjen e të dhënave. Përveç kësaj, KLGj-ja duhet gjithashtu të hartojë udhëzimet për përdorimin e teknologjisë së informacionit dhe për marrjen e dokumentacionit shkresor në gjykata.

Deri tani gjykatat kanë mbledhur të dhëna statistikore gjyqësore bazuar në një metodologji klasifikimi, e cila është zhvilluar dhe është ruajtur në agjencinë kombëtare të ngarkuar me teknologjitë e informacionit - AKSHI. Kjo agjenci ka miratuar një tabelë përkufizimesh, e cila është e njëjtë për të gjitha gjykatat dhe zbatohet nga Ministria e Drejtësisë. Ministria e Drejtësisë mbikëqyr shërbimin e unifikuar të statistikave në fushën e drejtësisë përmes Drejtorisë për IT dhe Statistikat, që do të thotë se futja e çdo informacioni të ri në tabelën e përkufizimeve kërkon lejen e kësaj drejtorie. Objektivat e sistemit statistikor ekzistues kanë qenë kontrolli i gjyqësorit (sidomos vlerësimi i gjyqtarëve) dhe jo monitorimi dhe vlerësimi i funksionimit të sistemit të gjykatave.

Sistemi i Menaxhimit të Çështjeve (Case Management System –CMS) në Shqipëri është bazuar (dhe vazhdon të bazohet) në disa sisteme IT: ARK-IT, ICMIS dhe CCMIS. Shumica e gjykatave të shkallës së parë dhe gjykatave të apelit operojnë me sistemin ICMIS. ARK-IT përdoret në gjykatën e shkallës së parë të Tiranës dhe në Gjykatën e Krimeve të Rënda të Shkallës së Parë. CCMIS, paraardhësi i sistemit ICMIS, përdoret vetëm në Gjykatën e Lartë.

6. Ligji nr.115/2016 “Për organet qeverisëse të sistemit të drejtësisë” (Neni 94).

Një sërë misionesh faktmbledhëse të CEPEJ, vizita dhe seminare të tyre kanë konstatuar mungesë homogjeniteti në mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave për shkak se arkitektura e sistemit është e decentralizuar dhe jo e centralizuar. Çështjet (kryesore) që kanë dalë sa i përket sistemit aktual statistikor janë:

- tabela e përkufizimeve që përdoret nga Ministria e Drejtësisë për mbledhjen e të dhënave gjyqësore nga gjykatat nuk është e qartë dhe konsistente;
- procedura për mirëmbajtjen e CMS- s nga gjykatat është tepër strikte dhe kërkon miratimin e Ministrisë së Drejtësisë për futjen e informacioneve të reja në tabelën e përkufizimeve të të dhënave;
- të dhënat e regjistruara në aplikacionet online (web-based) të CCMIS (në Gjykatën e Lartë) dhe ICMS (në të gjitha gjykatat e tjera) përdoren për çështjet e reja, por nuk japin informacion të besueshëm për çështjet e zgjidhura;⁷
- në praktikë ekziston një sistem i dyfishtë i regjistrimit të të dhënave, sistemi manual dhe sistemi elektronik;
- regjistrimi i datës së fillimit dhe datës së mbylljes sa i përket regjistrimit të çështjeve penale, civile dhe administrative nuk bëhet duke pasur parasysh kriteret e GjEDNj-së që duhet të aplikohen për kohëzgjatjen e arsyeshme të procedimeve gjyqësore;
- gjykatat duket se përdorin metodologji dhe klasifikime të ndryshme për çështjet;
- sistemi ICMS përdoret në mënyra të ndryshme nga gjykatat, prokuroritë, policia dhe zyrat e përmbartimit, të cilat raportojnë shifra të ndryshme kur vjen fjala tek çështjet e korrupsionit (çështje të iniciuara nga policia, të ndjekura nga prokuroria dhe të gjykuara nga gjykatat);
- serveri përdoret edhe për qëllime të tjera, si p.sh. për ruajtjen lokale të dosjeve (dokumente në Word, etj.) dhe hapësira në *hard drives* sa vjene bëhet më e vogël (qëpërbën më pas problem për mirëmbajtjen e ICMS-së në kushte normale funksionimi);
- CCMIS-ja nuk është përshtatur me nevojat e Gjykatës së Lartë dhe nuk mund të menaxhojë specifikat që parashikon rregullorja;
- ICMS-ja nuk është përshtatur me specifikat e procedimeve administrative (p.sh., vendimi i "Dhomës së Këshillimit" nxirret vetëm me shkrim, pa praninë e palëve)
- ICMS-ja ka rezultuar se nuk është në gjendje të ofrojë të dhëna të dobishme gjyqësore, prandaj përpjekjet janë fokusuar në alokimin e burimeve të nevojshme për zëvendësimin e këtij sistemi me një aplikacion të ri të teknologjisë IT. Sfida gjatë fazës tranzitore do të jetë se si gjykatat të përdorin teknologjitë e reja në mënyrë të tillë që të ofrojnë zgjidhje të përkohshme efektive për mbledhjen e statistikave gjyqësore.

7. Kjo situatë vjen për shkak të faktit se janë vetëm gjyqtarët me akreditim të mjaftueshëm në sistemin e menaxhimit të çështjeve ata që mund "t'i mbyllin" çështjet. Vetëm në disa raste, ata mund t'ua transferojnë kredencialet e tyre punonjësve për ta ekzekutuar këtë veprim.

Udhëzimet dhe metodologjia e CEPEJ theksojnë qartë nevojën për përditësimin e CMS-së me të gjithë treguesit e nevojshëm.

Kuadri i ri ligjor deri në korrik 2016 (Nenet 147/a dhe 148/b të Kushtetutës) parashikojnë ngritjen dhe menaxhimin e strukturave të teknologjisë së informacionit për gjykatat dhe prokuroritë me vendim të Këshillit të Ministrave. Pjesë e këtij vendimi është edhe ngritja e Qendrës për Teknologjinë e Informacionit (CIT). CIT-ja do të mbështeste sisteme të ndryshme IT në institucionet gjyqësore shqiptare, duke përfshirë gjykatat, prokurorinë, KLGj-në, KLP-në, ILGj/në, Arkivën Gjyqësore, etj. Për korrigjimin e mospërputhjeve dhe fragmentimin e praktikave të mëparshme të mirëmbajtjes së të dhënave gjyqësore, KLGj-ja si organi i ri kompetent, duhet të miratojë rregulla dhe udhëzime uniforme për menaxhimin e të dhënave gjyqësore në të ardhmen.

2.2.2. Mbledhja e statistikave

Sa i përket mbledhjes së statistikave, paketa e re legjislative kërkon që gjykatat e të gjitha niveleve të përdorin metoda uniforme për mbledhjen e të dhënave, të njëjtin klasifikim të çështjeve, tabela uniforme për përkufizimin e të dhënave, si dhe marrëveshje organizative uniforme për punonjësit e gjykatave.

Intervali i mbledhjes së të dhënave duhet të përcaktohet në përputhje me përdorimin e tyre, p.sh. çdo vit për të dhënat që mbledhen nga KLGj-ja, çdo tre muaj ose dy herë në vit për të dhënat që mbledhen për nevoja të brendshme të gjykatave.

Kërkojen rregulla të sakta dhe uniforme për procedurat që lidhen me regjistrimin manual të të dhënave për ato gjykata, ku CMS-ja elektronike nuk është funksionale. Sistemi i ri mund të testohet paraprakisht në një sërë gjykatash pilot për mbledhjen e të dhënave statistikore që mbulojnë një periudhë prej të paktën 5 viteve të mëparshme.

Iniciativat për standardizimin e të dhënave mund të ndërmerren brendapërbrenda gjykatave dhe mes gjykatave të ndryshme.

Kancelarët e Gjykatave kanë pozicionin kyç për organizimin dhe mbështetjen e aktiviteteve të tilla.

2.2.3. Përkufizimi i kategorive të çështjeve

CMS-ja ekzistuese në gjykatat shqiptare dhe në Ministrinë e Drejtësisë përdor një version të papërditësuar të llojeve të çështjeve. Nga ana tjetër, tipologjitë janë shumë të detajuara, pasi ato bazohen tek ligji, por duhet të rishikohen sa herë që ligji ndryshon. Nga ana tjetër, titujt dhe nëntitujt në kategorizimin e çështjeve nuk janë të mjaftueshme për të lejuar detajimin e mëtejshëm të të dhënave.

Gjatë trajnimit të CEPEJ me Kancelarët e gjykatave, i cili u zhvillua në shkurt të vitit 2018, pjesëmarrësit diskutuan sfidat e ndryshme në lidhje me kategorizimin e çështjeve për qëllime të mbledhjes së të dhënave statistikore në përputhje me metodologjinë CEPEJ. P.sh., sa u përket mosmarrëveshjeve në marrëdhëniet e punës, sistemi i mbledhjes së të dhënave nuk lejon bërjen e dallimit midis çështjeve në sektorin publik dhe atij privat. Sa u përket divorceve (informacion që kërkohet për qëllime të raportimit në CEPEJ), aktualisht nuk është e mundur të bëhet dallimi midis çështjeve me palë kundërshtare dhe atyre pa palë kundërshtare, pasi të dyja përfshihen në të njëjtën kategori. Po kështu, sa u përket grabitjeve, të dhënat ekzistuese dhe mënyra se si ato regjistrohen nuk lejon detajim të mëtejshëm, p.sh. vjedhje të vogla, vjedhje në rrethana rënduese, etj.

Raporti i CEPEJ-it për kategorizimin e çështjeve sugjeron si më poshtë:

- **Çështjet civile** mund të ndahen në “çështje me palë kundërshtare” dhe “kërkesa civile pa palë kundërshtare”. Çështjet civile me palë kundërshtare mund të ndahen më tej në këto nënkategori: çështje civile të përgjithshme,⁸ çështje familjare,⁹ dhe çështje tregtare.¹⁰ E njëjta gjë mund të vlejë edhe për kërkesa civile pa palëkundërshtare, të cilat mund të ndahen më tej në kërkesa civile të përgjithshme,¹¹ çështje familjare,¹² dhe çështje tregtare.¹³
- **Çështjet penale** mund të ndahen në dy grupe të mëdha: vepra penale dhe kundërvajtje penale. Veprat penale mund të ndahen më tej në këto nënkategori: krime kundër personit dhe jetës,¹⁴ krime kundër pronës,¹⁵ krime kundër mjedisit, krime kundër autoritetit shtetëror¹⁶ dhe krime kundër drejtësisë. Kundërvajtjet

8. Çështje që lidhen me pronën, trashëgimin, kundërvajtje, si dhe çështje që lidhen me kontratat.
9. Divorci, pensioni ushqimor, përgjegjësitë prindërore.
10. Falimentimi, akte që lidhen me organet e kompanive, çështjet e pronësisë intelektuale.
11. Çështje që lidhen me pronën, trashëgiminë dhe urdhrat e ekzekutimit.
12. Adoptimi, statusi civil, kujdestaria për fëmijët
13. Organet e kompanive, selia, kapitali, falimentimi
14. Vrasja, plagosja, krime ndaj shëndetit, krime seksuale, krime ndaj lirisë, krimet me pasojw vdekjen, si dhe krimet ndaj të miturit dhe krime të dhunës familjare
15. Vjedhja, grabitja, mashtrimi, shkatërrimi i pronës, krime në kompani tregtare, kontrabandimi, dhe krime që lidhen me taksimin/tarifat, falsifikimin, krimet ndaj regjimit juridik të tokës.
16. Krime të kryera nga një shtetas shqiptar, krime të kryera nga zyrtarë shtetërorë/publikë, krime ndaj rendit dhe sigurisë.

penale mund të ndahen më tej në: kundërvajtje kundërpersonit,¹⁷ kundërvajtje kundërpronës,¹⁸ kundërvajtje kundër autoritetit shtetëror,¹⁹ kundërvajtje kundër drejtësisë, si dhe kundërvajtje në kontekstin e zgjedhjeve të lira.

Kategorizimi i çështjeve i sugjeruar nga CEPEJ bazohet në kontekstin e përgjithshëm të organizimit të gjykatave shqiptare, në kodin civil dhe në kodin penal shqiptar, si dhe në praktikën në shtetet e tjera; më tej, mund të bihet dakord në të ardhmen për një tipologji të përshtatur specifiku për Shqipërinë nga një grup gjykatash të përzgjedhura pilot sipas secilit nivel juridiksioni. Këto gjykata pilot mund të ngrenë grupe pune me përfshirjen e gjyqtarëve dhe personelit të gjykatës nga nivelet përkatëse organizative të gjykatës (p.sh. seksionet, dhomat, specializimi i gjyqtarëve, etj.). Grupet e punës mund të identifikojnë dhe të bien dakord për një listë kategorish të çështjeve dhe mund të testojnë nëse CMS-ja është në gjendje të nxjerrë të dhënat për këto kategori çështjesh. Më pas, rezultatet e nxjerra duhet të ndahen dhe të diskutohen me aktorët e kësaj fushe me qëllim arritjen e një konsensusi të përbashkët. Nëse modeli i ndjekur në një gjykatë caktuar rezultoi i suksesshëm, autoritetet gjyqësore qendrore mund ta promovojnë atë (KL Gj-ja dhe Ministria e Drejtësisë) dhe ta aplikojnë në të gjitha gjykatat e të njëjtit nivel juridiksioni.²⁰

Gjykata e rrethit të Tiranës, e cila përdor sistemin ARK-IT për menaxhimin e çështjeve, e ka përditësuar sistemin e saj të menaxhimit të çështjeve pas ndryshimeve të bëra në Kodin e Procedurës Penale (hyrë në fuqi në nëntor 2017). Ky përditësim konsiston kryesisht në pasqyrimin e veprave penale, duke iu referuar objektivit të kërkesë-padisë sipas dispozitave të Kodit Penal. Përveç kësaj, kjo gjykatë ka futur edhe një zë të ri të dhënash në Sistemin e Menaxhimit të Çështjeve (CMS) për seancat paraprake, si dhe i ka ndarë gjyqtarët në nëngrupe për çdo kategori çështjesh, sipas nivelit të tyre të ekspertizës dhe specializimit, për t'iu nënshtruar sistemit të lotarisë.

2.2.4. Futja e të dhënave në sistem

Futja e të dhënave në sistem përbën një element thelbësor për të pasur statistika gjykatash të besueshme. Regjistrimi i saktë i pikës fillestare dhe pikës fundore të procedimeve gjyqësore është i domosdoshëm për mbledhjen e statistikave të besueshme në lidhje me eficientësinë e gjykatave sa i përket kohëzgjatjes së gjykimit.

17. Kërcënimi dhe plagosja, kundërvajtjet penale ndaj lirisë, ndaj moralit, ndaj të miturve dhe familjes.
18. Vjedhja, kundërvajtjet në kompani tregtare, kundërvajtjet që lidhen me tatimet dhe tarifatat.
19. Kundërvajtjet e kryera nga shtetas shqiptarë, të kryera nga zyrtarë shtetërorë/publikë, kundërvajtjet ndaj rendit dhe sigurisë, kundërvajtjet ndaj sekretit shtetëror dhe kufijve.
20. Si model reference mund të përdoret tipologjia e çështjeve të zbatuar në 6 gjykata pilot në Moldavi; shih "Udhëzuesin për zbatimin e instrumenteve të përzgjedhura CEPEJ në gjykatat e Republikës së Moldavisë", CEPEJ – COOP (2016) 6, tetor 2016

Gjatë misionëve të CEPEJ për trajnimin e gjykatave në 10 gjykata pilot në periudhën 27-31 mars të vitit 2017, u identifikuan këto parregullsi në lidhje me regjistrimin e të dhënave:

- në shumicën e gjykatave, CMS-ja nuk është e përditësuar me të dhënat për çështjet e zgjidhura, gjë që kërkon mbylljen e çështjeve në sistem, duke pastruar në të njëjtën kohë informacionet e vjetra që mund të lidhen me kategorizimin e vjetër të çështjeve;
- stafi i gjykatave nuk është i trajnuar për regjistrimin e të dhënave që lidhen me pikën fillestare dhe pikën fundore të procedimeve gjyqësore. Sa i përket çështjeve penale dhe administrative, pika fillestare nuk korrespondon me regjistrimin e çështjes para gjykatës.²¹

Procesi i futjes së të dhënave në sistem duhet të jetë i centralizuar në nivelin organizativ në dy forma, si manual, ashtu edhe elektronik. Masat organizative me qëllim futjen e të dhënave në sistem mund të përfshijnë sa më poshtë:

- udhëzime në tabela pune për tabelat e kategorive të çështjeve, të cilat duhet të respektohen në mënyrë strikte nga stafi i gjykatave;
- si rregull, në CMS duhet të futen të gjitha të dhënat thelbësore për të gjitha çështjet ose për shumicën e çështjeve;
- kategoritë e çështjeve të përkufizuara në tabelë duhet të jenë në gjendje të pasqyrojnë specifikat e juridiksioneve të gjykatave të ndryshme (p.sh. penale, administrative, tregtare);
- informacioni statistikor për kohëzgjatjen e gjykimit në çdo fushë dhe vonesat përkatëse duhet të përditësohen në mënyrë sistematike.

2.2.5. Validimi i të dhënave

Validimi i të dhënave është një detyrë kryesore që ka për qëllim verifikimin nëse vlera e të dhënave vjen nga një sërë vlerash të pranueshme, me qëllim rritjen e cilësisë në përgjithësi të të dhënave dhe efikasitetin e punës. Ky proces konsiston në hapa korigjues, si p.sh. redaktimin e të dhënave apo llogaritjen e të dhënave. Ndonëse sistemi elektronik zakonisht ofron disa funksionalitete të futjes së të dhënave për shmangien e gabimeve, në kontekstin e statistikave gjyqësore në Shqipëri duhet të merren masa specifike.

21. Në çështjet penale, kohëzgjatja e gjykimit duhet të llogaritet nga momenti që i dyshuari preket në mënyrë thelbësore nga hetimi – p.sh. përmes arrestimit apo ndalimit, apo vënies para akuzës. Në çështjet administrative, pika fillestare është mbërritja e çështjes në autoritetin administrativ që ka kompetencën e marrjes së vendimit mbi çështjen.

Validimi përfundimtar i të dhënave duhet të aplikohet si në mënyrë manuale, ashtu edhe automatike (përmes CMS-së), pra duhet të aplikohet në statistikat e gjeneruara. Për këtë qëllim, pajisja e gjykatave me mbështetje statistikore, administrative dhe teknike është e nevojshme. Objektivi kryesor është reduktimi i diferencave mes regjistrave në letër dhe regjistrave të kompjuterizuar, por edhe përmirësimi i cilësisë së të dhënave të mbledhura dhe metodologjive të aplikuar.

2.2.6. Analizimi i të dhënave

Për vlerësimin e statistikave gjyqësore, nevojitet përdorimi i metodave uniforme për bazat e vetëmonitorimit, vetëdiagnostikimit dhe të mësuarit organizativ. Në këtë aspekt, këshillohet sa më poshtë:

- masa organizative në nivel gjykatë, të cilat kërkojnë mbikëqyrje të afërt të procesit nga kancelarët, të cilët mund të organizojnë gjatë fazës së validimit përfundimtar disa takime të posaçme operacionale me gjykatat përkatëse, fokusuar në diskutimin e raporteve, analizave, përfundimeve dhe masave të propozuara;
- Këshilli i Gjykatës mund t'i përdorë rezultatet e analizave për të vendosur objektiva strategjike për aktivitetin e gjykatës;
- në nivel kombëtar, KLGj-ja analizon të dhënat e mbledhura për të vendosur targete që mund të përdoren nga të gjitha gjykatat, si p.sh.: kohëzgjatje të arsyeshme të gjykimit, përcaktim të numrit të gjyqtarëve, miratim të hartës gjyqësore, buxhetit dhe administrimit financiar të sistemit gjyqësor, etj.

2.2.7. Publikimi i të Dhënave

Në varësi të natyrës, të dhënat gjyqësore mund të kualifikohen si të dhëna për përdorim publik ose të dhëna për përdorim të brendshëm të gjykatave dhe institucioneve. Në nivel kombëtar, KLGj-ja ka përgjegjësinë të publikojë brenda fundit të muajit qershor të çdo viti një raport vjetor mbi numrin e çështjeve dhe ngarkesën e punës së gjykatave për vitin e mëparshëm kalendarik.

Në nivel gjykatë, raportet e aktivitetit mund të publikohen në faqen e internetit të gjykatës në intervale sistematike (të paktën një herë në vit), duke përfshirë rekomandimet përkatëse, tabelat me statistikat e gjykatave, treguesit e performancës dhe grafikë të ndryshëm. Mund të shtohen edhe disa pika kryesore në lidhje me analizat dhe përfundimet bazë. Gradualisht, në këto raporte mund të integrohet edhe informacion financiar. Në to mund të shtohen edhe çështje të tjera të rëndësishme për performancën e gjykatave, si p.sh. targetet e tyre, strategjitë për përmirësimin e cilësisë të miratuara nga gjykatat, rezultatet e sondazheve të nivelit të kënaqësisë, emërimi i gjyqtarëve të rinj apo zhvillime të tjera të rëndësishme.

Konstatimet e bazuara në misionet e trajnimit të gjykatave nga ekspertët e CEPEJ, të cilat u zhvilluan në periudhën 27-31 mars 2017 në 10 gjykata pilot, tregojnë disa sfida dhe praktika të mira.

Zhvillimi i faqeve të internetit të gjykatave nuk po funksionon mirë në shumicën e gjykatave në Shqipëri.

Zhvillimi i faqeve të internetit kërkon marrëveshje me Ministrinë e Drejtësisë, pasi gjykatat nuk mund të vendosin në mënyrë të pavarur se çfarë informacionesh të publikojnë në faqet e tyre dhe kur t'i publikojnë ato.

Gjykata e rrethit Berat publikon në faqen e saj të internetit raportet e aktivitetit të gjykatës çdo 6 muaj dhe çdo vit (duke u fokusuar kryesisht në analizën e performancës së gjykatës).

Gjykata e rrethit Korçë ofron një shembull të mirë të publikimit të informacioneve në faqen zyrtare të internetit. Këtu përfshihen të dhënat dhe raportet për aktivitetin dhe performancën e gjykatës, regjistrin e kërkesë-padive, fletëpalosje, sondazhe, adresave të gjyqtarëve, etj.

2.2.8. Trajnimi

Programi SEJ II ka hartuar programe për trajnimin fillestar të administratës së gjykatave dhe, veçanërisht për trajnimin e kancelarëve, me fokus menaxhimin e çështjeve, standardet e performancës, marrëdhëniet me publikun, si dhe për përdorimin e teknologjisë së informacionit. Programet e përgatitura për secilin prej këtyre aktiviteteve paraqesin metodologjinë dhe praktikat më të mira të ofruara nga instrumentet e CEPEJ.

3. Udhëzime për menaxhimin e kohës gjyqësore

3.1. UDHËZIMET DHE METODOLOGJIA E CEPEJ PËR MENAXHIMIN E KOHËS GJYQËSORE

Kohëzgjatja e tepruar e gjykimit është parë shpesh nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GjEDNJ) si shkelje e nenit 6 të Konventës Evropiane në kuptimin e “kohës së arsyeshme”.

CEPEJ ka nxjerrë një sërë instrumentesh me qëllim përmirësimin e menaxhimit të kohës në Gjykatat Evropiane. Mes tyre, mund të përmenden Udhëzimet e SATURN të CEPEJ për menaxhimin e kohës gjyqësore ((CEPEJ 2008) 8 Rev), të cilat përfshijnë më shumë se 60 Udhëzime për këtë çështje.²² Qendra SATURN i ka zbrërthyer ato në 15 Udhëzime Prioritare. Këto Udhëzime Prioritare janë të përshtatshme për t'u zbatuar në mënyrë autonome nga gjykatat dhe nuk kërkojnë parimisht asnjë përfshirje të mëtejshme apo kontribut nga autoritetet gjyqësore (ndonëse mund të ketë edhe përjashtime).

Shtojca I e Udhëzimeve të SATURN-it për Menaxhimin e Kohës Gjyqësore përfshin Udhëzimet Uniforme Evropiane për Monitorimin e Afateve Gjyqësore (EUGMONT), të cilat parashikojnë disa metoda uniforme për mbledhjen e statistikave për afatet gjyqësore. Duhet theksuar se 'afat' - d.m.th. periudha kohore brenda së cilës duhet të zgjidhet një numër i caktuar i përqindjes së çështjeve, duke marrë parasysh moshën e çështjeve në proces gjykimi - është instrument menaxherial, i cili nuk mund të parashikohet nga autoritetet qendrore (p.sh. Këshilli i Lartë Gjyqësor, Gjykata e Lartë, Ministria e Drejtësisë, Parlamenti) dhe/ose nga gjykatat. Si i tillë, ai nuk duhet të ngatërrohet me afatet procedurale apo afatet kohore, të cilat përcaktohen shpesh nga ligjet procedurale dhe që përbëjnë pasoja juridike.

EUGMONT ofron disa tregues të rëndësishëm për matjen e kohës gjyqësore dhe për performancën e përgjithshme të gjykatave, si p.sh. norma e zgjidhjes së çështjeve, kohëzgjatja e gjykimit të çështjeve, numri i çështjeve të prapambetura,

22. Version më i fundit i Udhëzimit të SATURN-it është miratuar nga CEPEJ në takimin e tij të 24-t plenar (Strasbourg, 11-12 dhjetor 2014). Për herë të parë, ky version i këtij dokumenti përfshin edhe disa udhëzime për prokurorët.

numri i çështjeve për gjyqtar, etj. Këto tregues i ndihmojnë gjykatat të vlerësojnë performancën e tyre, duke analizuar një për një faktorët e ndryshëm që mund të shkaktojnë vonesa në gjykim dhe duke bërë krahasime mes gjykatave e duke adresuar sfidat e përbashkëta.

CEPEJ ka krijuar gjithashtu edhe një Listë Kontrolli për treguesit me qëllim analizimin e kohëzgjatjes së gjykimit në sistemin gjyqësor: Listën e Kontrollit për Menaxhimin e Kohës. Ky është një instrument për përdorim të brendshëm, i cili synon të ndihmojë në mbledhjen e informacioneve të nevojshme për kohëzgjatjen e gjykimit dhe për analizimin e tyre, me qëllim reduktimin e vonesave të panevojshme, garantimin e efikasitetit të procesit të gjykimit dhe duke ofruar transparencë dhe parashikueshmërinë e nevojshme për përdoruesit e sistemit të drejtësisë.

Udhëzimet dhe Lista e Kontrollit duhet të lexohen së bashku me qëllim vlerësimin e situatës (ligjin dhe praktikën), por edhe për të marrë masat e nevojshme për adresimin e vonesave në procedimet gjyqësore.

Në bazë të kuadrit të ri ligjor, kancelarët duhet të luajnë një rol shumë të rëndësishëm në menaxhimin e gjykatave në Shqipëri. Ata do të jenë po ashtu përgjegjës për mirëmenaxhimin e gjykatave dhe për menaxhimin e gjyqeve. Pavarësisht se nuk kanë forcë detyruese ligjore, këto udhëzime mund të jenë një orientim i përsosur për t'i ndihmuar përdoruesit që të përmirësojnë funksionimin e përgjithshëm të gjykatave në kontekstin ligjor dhe institucional shqiptar.

3.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI

Neni 42 i Kushtetutës shqiptare parashikon standardin e të drejtës për seanca të ndershme dhe të hapura për publikun brenda një kohe të arsyeshme. Kohëzgjatja e gjykimeve të çështjeve civile, penale dhe administrative ka qenë prej kohësh problem për gjykatat shqiptare.

Para reformës gjithëpërfshirëse të vitit 2016, as Kodi Penal e as Kodi Civil nuk parashikonin afate kohore për të gjithë kohëzgjatjen e procesit gjyqësor. Gjithashtu, ato ishin të formuluar në mënyrë të tillë që e bënte të vështirë të parashikoje se sa do të zgjaste një çështje civile apo penale. Ish Këshilli i Lartë i Drejtësisë (tashmë i zëvendësuar nga KLGj-ja) nxori një vendim për kohëzgjatjen e procedimeve gjyqësore të të gjitha kategorive të çështjeve si në gjykatat e shkallës së parë, ashtu edhe për ato të shkallës së dytë. Megjithatë, këto afate nuk ishin ligjërish të detyrueshme sa i përket kohëzgjatjes së gjykimit, por konsideroheshin më shumë si kuota që gjyqtarë individualë supozohej të përmbushnin në kuadrin e procedurës së vlerësimit të performancës.

Neni 399/1-11 i Kodit të Procedurës Civile (i ndryshuar me Ligjin nr.38/2017, datë 30.03.2017, i cili hyri në fuqi më 05.11.2017) përcakton afate kohore për përcaktimin e 'kohës së arsyeshme' për procedimet civile, penale dhe administrative, duke

përfshirë edhe fazën e ekzekutimit të tyre. Në këtë aspekt, ligji përcakton kritere për llogaritjen e të gjithë kohëzgjatjes së procedimeve gjyqësore, të cilat janë në përputhje edhe me standardet e vendosura nga jurisprudenca e GjEDNj-së. Afatet për kohëzgjatjen e procedimeve civile, penale dhe për ekzekutimin e vendimeve të gjykatës janë si më poshtë (Neni 399 i Kodit të Procedurës Civile):

Lloji i gjykimit	Administrativ	Civil	Vepër Penale	Kundërvajtje
Shkalla e parë	1 vit	2 vite	2 vite	1 vit
Gjykata e Apelit	1 vit	2 vite	1 vite	6 muaj
Gjykata e Lartë		2 vite	1 vite	6 muaj
Procedura e Ekzekutimit	1 vit	1 vite	45 ditë	

Për të garantuar respektimin e këtyre afateve nga gjykata, siç janë vendosur me ligj, dhe për të shmangur shkeljen e standardit të 'kohës së arsyeshme' të GjEDNj-së, mund të zhvillohen afate periudhash kohore si një instrument menaxherial në nivelet e ndryshme - KLGj-ja dhe/ose gjykatat.

Aktivitete të ndryshme të programit të trajnimit të gjykatave, zhvilluar në gjykatat në të gjithë Shqipërinë, çuan në një njohje më të mirë të qasjes së përdorur nga CEPEJ sa i përket menaxhimit të gjykatës. Njohja e instrumenteve dhe metodologjisë së CEPEJ nga kryetarët e gjykatave dhe stafi i tyre është tashmë më e mirë, veçanërisht sa u takon udhëzimeve dhe treguesve të CEPEJ SATURN.

Megjithatë, janë identifikuar mangësi të ndryshme, disa prej të cilave lidhen me menaxhimin e afateve kohore gjyqësore në gjykatat shqiptare.²³

- Vendosja në mënyrë sistematike e targeteve përmes përcaktimit të afateve kohore nuk shfrytëzohet plotësisht.
- Të dhënat në lidhje me moshën e çështjeve në gjykim sipas afateve kohore: <2, 2-3, 4-10, >10 (vjet), nuk nxirren në tabelat që gjykatat²⁴ i dërgojnë Ministrisë së Drejtësisë.
- Për momentin, nuk mbledhet asnjë e dhënë për çështjet në gjykim me kohëzgjatje prej më shumë se 1 vit, gjë që do të tregonte moshën reale të çështjeve në muaj apo vite.
- Çështjet që kthehen në gjykatë nga shkalla e apelit marrin një numër të ri regjistrimi. Duke qenë se kohëzgjatja e këtyre çështjeve 'ping-pong' ndahet mes çështjeve të ndryshme, të regjistruara me numra të ndryshëm, statistikisht tregojnë sistematikisht kohëzgjatje më të vogla sesa kohëzgjatjet reale.

23. Shih raportin "Menaxhimi i kohës në gjykatat shqiptare", konstatimet kryesore të projektit të BE-së/KiE-s në mbështetje të efikasitetit të drejtësisë (SEJ).

24. Rastet 'Ping-Pong' në sistemin gjyqësor shqiptar u referohen atyre rasteve, ku çështjet gjyqësore dërgohen poshtë e lartë nga një nivel në tjetrin deri në ekzekutimin e vendimit të formës së prerë të gjykatës; Shih shënimin 24

3.2.1. Hapat për vendosjen e kuadrove kohore

Vendosja e disa kuadrove kohore është një kusht *sine qua non* për matjen e cilësisë dhe efijencës sëperformancës së gjykatës, si dhe për matjen dhe krahasimin e vonesave në përpunimin e çështjeve.²⁵ Hapat që duhet të ndiqen për zhvillimin e disa kuadrove kohore gjyqësore në nivel kombëtar përfshijnë: (a) përcaktimin e kategorive të çështjeve të gjykatës, (b) mbledhjen e të dhënave sa u përket kategorive të çështjeve, (c) diskutimin e këtyre kuadrove ose periudhave kohore me aktorët e fushës dhe miratimi i tyre, si dhe (d) marrja e masave për zbatimin e periudhave të vendosura kohore.²⁶

(a) Përcaktimi i kategorive të çështjeve

Menaxhimi i kohës gjyqësore kërkon përcaktimin e kategorive të çështjeve dhe ndarjen e çështjeve në kategori të mëdha dhe nënkategori. Kategorizimi i çështjeve me qëllim menaxhimit e kohës nuk duhet të marrë parasysh çështjet pa palë kundërshtare, si p.sh. kërkesa civile për çështje pa kundërshtime (“urdhrrat e pagesës apo urdhrat einjunctive”, çështjet e kujdestarisë, etj.). Në kapitullin për statistikatgjyqësore jepet një propozim për klasifikimin e çështjeve në dy kategori kryesore të çështjeve civile dhe penale (shih më sipër, paragrafi 2.2.3.).

(b) Mbledhja e të dhënave

Me përcaktimin e kategorive të çështjeve, krijohet mundësia për të mbledhur të dhëna të ndara lidhur me moshën e çështjeve të zgjidhura dhe numrin e çështjeve në gjykim dhe atyre të zgjidhura brenda një periudhe të caktuar kohore (p.sh. brenda vitit kalendarik), për secilën kategori.²⁷ Kështu, mund të zhvillohen afate kohore bazuar në kriteret e mëposhtme:

- afate për secilën nga këto tre fusha të rëndësishme (civile, penale dhe administrative);
- afate për “kategoritë e çështjeve” të ndryshme (p.sh. familjare, falimentim, marrëdhënie pune, etj.), si dhe rrethanat lokale në varësi të çështjeve procedurale, burimeve ekzistuese dhe mjedisit ligjor;
- afate në nivel kombëtar dhe lokal (afatet evropiane duhet të jenë ato që drejtojnë dhe frymëzojnë afatet e vendosura në nivel kombëtar dhe lokal).

25. Shih Aneksin 2.

26. Udhëzues drejt afateve kohore evropiane për procedimet gjyqësore dhe zbatimin e tyre, CEPEJ (2016)5.

27. Çdo gjykatë duhet të mbledhë të dhëna në lidhje me afatet kohore të procedimeve që ndodhin në atë gjykatë. Këta tregues gjenden në tabelat 2, 3, 4 dhe 8 në Aneksin 1.

Afatet realiste duhet të marrin në konsideratë:

- situatën aktuale të gjykatës;
- kohëzgjatjen mesatare të procedimeve gjyqësore;
- tendencën e kërkesë-padive të paraqitura në gjykatë;
- burimet ekzistuese;
- prishmëritë nga komuniteti ligjor lokal dhe nga përdoruesit e gjykatës;
- afatet kohore të parashikuara me ligj, ku përcaktohen afate procedurale për: (1) procesin e gjykimit (2) fazën kryesore të procedurës (3) ekzekutimin e vendimeve;
- llojet e veçanta të çështjeve që gëzojnë prioritet apo për të cilat duhet vendosur me urgjencë.

(c) Diskutimi i afateve me aktorët e fushës dhe miratimi i tyre

Bashkëpunimi i të gjithë punonjësve të gjykatave dhe aktorëve të kësaj fushe është i nevojshëm me qëllim vendosjen e objektivave të përbashkëta për afatet gjyqësore. Afate duhet të vendosen për tre lloje çështjesh me synim monitorimin sistematik të kohëzgjatjes së procedimeve gjyqësore:

- çështjet prioritare përfaqësojnë ato çështje për të cilat duhet marrë vendim sa më shpejtë që të jetë e mundur. Prioriteti përcaktohet nga lloji i çështjes (p.sh. mosmarrëveshje në marrëdhënie pune; çështje të dhunës së policisë; dëmshpërblimi për viktimat e aksidenteve) ose nga kategoria e kërkuarit (p.sh. kërkuar që janë duke vuajtur dënimin në burg; kur shëndeti (ose jeta) i kërkuarit është në gjendje kritike; kërkuar në moshë të avancuar; rastet që kanë të bëjnë me jetën familjare dhe marrëdhëniet mes prindërve dhe fëmijëve; kërkuar me gjendje fizike dhe kapacitet të kufizuar);
- çështje normale janë ato çështje që nuk janë as prioritare dhe as komplekse. Këto janë çështje, për të cilat merret zakonisht vendim brenda afateve normale dhe përbëjnë pjesën më të madhe të çështjeve;
- çështje komplekse janë ato çështje të cilat për shkak të numrit të madh të palëve të përfshira, provave të shumta, pikëpyetjeve të shumta juridike apo pikëpyetjeve komplekse juridike kanë nevojë për më shumë kohë për t'u përpunuar - në këto raste lejohet një lloj kohe shtesë akomoduese prej 5-10%.

Gjatë trajnimit të CEPEJ për gjyqtarët në maj të vitit 2018, pjesëmarrësit diskutuan gjerësisht një dispozitë të re në Nenin 460 të Kodit të Procedurës Civile (Procedurat e Apelit) për prioritizimin e disa kategorive të çështjeve nga gjykatat. Ndonëse kjo është në linjë me kategoritë prioritare të përcaktuara nga GjEDNj-ja, kjo dispozitë është e detyrueshme vetëm për gjykatat e apelit. Praktika e gjykatës për prioritizimin e çështjeve u diskutua më gjerësisht dhe u raportua se praktikat e prioritizimit ndiqen në fakt edhe në shkallë të tjera.

Instrumentet e CEPEJ sugjerojnë se afatet kohore të vendosura për çdo kategori çështjesh mund të formalizohen përmes një memoje të nxjerrë nga kryetari i gjykatës dhe të shpërndarë më pas tek gjyqtarët, punonjësit dhe aktorë të tjerë të kësaj fushe (d.m.th. avokatë, palë, etj.). Në këtë mënyrë, përdoruesit e gjykatës do të viheshin në dijeni për përpjekjet e gjykatës për të luftuar vonesat, pasi ata kanë pritshmëri legjitime për përmirësimin e efijencës së gjykatës. Ndërkohë, menaxherët e gjykatave (Kancelari, Këshilli i Gjykatës) mund të vendosin targete për monitorimin e afateve të procedimeve gjyqësore, duke angazhuar një grup të vogël njerëzish nga seksione të ndryshme të organizatës. Nëse parashikohen ndryshme madhore, procesi duhet të vazhdojë me një përfshirje më të gjerë. Me arritjen me sukses të afateve kohore, gjykatat mund të shohin mundësinë e përditësimit të tyre me qëllim përmirësimin e vazhdueshëm të efijencës së gjykatës.

(d) Vendosja e targeteve për monitorimin e afateve

Afatet dhe targetet gjyqësore të miratuara nga CEPEJ në dokumentin e SATURN-it "Afatet optimale të procedimeve gjyqësore evropiane", përcaktojnë katër nivele afatesh, të cilat duhen parë si objektiva për t'u arritur në mënyrë progresive.

Afatet e propozuara për çështje civile dhe administrative me palë kundërshtare

Çështjet civile dhe administrative me palë kundërshtare	Afati	Afati	Afati	Afati
	A	B	C	D
Çështjet prioritare	6 (disposed)	12	12	12
Çështje normale + (prioritare)	95-90%	95-90%	95-90%	95-90%
Çështje komplekse + (buffer)	18 (disposed)	24	30	36
Çështje komplekse + (buffer)	5-10%	5-10%	5-10%	5-10%
	Çështjet në gjykim që kanë zgjatur më shumë sesa 18	Çështjet në gjykim që kanë zgjatur më shumë sesa 24	Çështjet në gjykim që kanë zgjatur më shumë sesa 30	Çështjet në gjykim që kanë zgjatur më shumë sesa 36

Afatet e propozuara për çështjet penale

Çështjet penale	Afatet	Afatet	Afatet	Afatet
	A	B	C	D
Çështjet prioritare	3 (disposed)	6	6	6
Çështje normale + (prioritare)	95-90%	95-90%	95-90%	95-90%
	12 (disposed)	18	24	30
Çështje komplekse (buffer)	5-10%	5-10%	5-10%	5-10%
	Çështjet në gjykim që kanë zgjatur më shumë sesa 12	Çështjet në gjykim që kanë zgjatur më shumë sesa 18	Çështjet në gjykim që kanë zgjatur më shumë sesa 24	Çështjet në gjykim që kanë zgjatur më shumë sesa 30

Disa sqarime në lidhje me afatet e pasqyruara në tabelat e mësipërme:

- niveli A është qëllimi përfundimtar për të gjitha procedimet dhe synohet të aplikohet nga të trija “familjet” e çështjeve (civile, penale dhe administrative);
- afatet e sugjeruara në dokumentin e SATURN nuk marrin parasysh procedurën e zbatimit të vendimeve, për shkak të kompleksitetit dhe diversitetit të kësaj procedure në vende të ndryshme;
- afatet që merren me çështjet penale nuk marrin parasysh fazën e hetimit apo fazën e veprimeve “para gjyimit”, por kufizohen në përpunimin e çështjes nga momenti që ajo paraqitet në gjykatë;²⁸
- data fillestare e çdo çështjeje duhet të jetë data në të cilën është dorëzuar kërkesë-padia në gjykatë, ndërkohë që çështjet mund të përcaktohen si çështje për të cilat është marrë një vendim apo si çështje të zgjidhura kur gjykata ka marrë një “vendim të formës së prerë”, që do të thotë se çështja është mbyllur;
- në çështjet civile, afatet nuk vlejné për çështjet pa palë kundërshtarë (p.sh. urdhrat e pagesës apo urdhratinjunctive”, çështjet e kujdestarisë, etj.), të cilat ndjekin zakonisht një procedurë të veçantë me kohëzgjatje shumë të ndryshme sa i përket gjyimit të çështjes.²⁹

Gjatë një trajnimi të CEPEJ për gjyqtarët dhe Kryetarët e Gjykatave në maj të vitit 2018, u diskutuan gjerësisht afatet gjyqësore. Pati një reagim pozitiv nga ana e gjyqtarëve kur u diskutuan afatet e CEPEJ. Kombinimi i afateve kohore të parashikuara në ligj (shih më lart) dhe qëndrimi aktiv i gjyqtarëve bëjnë që të ketë dakordësi se performanca e gjykatave shqiptare është brenda traqeteve të identifikuara nga CEPEJ.

28. Megjithatë, duhet theksuar se jurisprudenca e GjEDNj-së përfshin, në disa raste, edhe fazën hetimore në vlerësimin e kohëzgjatjes së procedimeve gjyqësore.

29. Për ilustrim, shih pjesën 2 në Aneksin 2.

Megjithatë, ka fusha të kufizuara problematike, si p.sh., çështjet e tokave dhe të pronave dhe ekzekutimi i vendimeve gjyqësore. Dispozitat e reja të Kodit të Procedurës Civile paraqesin konceptin e kohës së arsyeshme dhe mundësinë e ngritjes së pretendimeve nga palët për dëmshpërblim për shkeljen e standardit të kohës së arsyeshme nga gjykatat shqiptare. Efektet e kësaj dispozite mbetet të shihen në praktikë.

Targetet për menaxhimin e hapave të ndërmjetëm proceduralë

Përveç afateve optimale për monitorimin e kohëzgjatjes së procedimeve gjyqësore në tërësi, menaxherët e gjykatave (Kancelari, Këshilli i Gjykatës) mund të përcaktojnë në nivel gjykatë disa targete për hapat e ndërmjetëm proceduralë, si:

- hetimin eçështjes;
 - marrjen e përgjigjes nga pala;
 - lëshimin e urdhrave procedural nga gjykata;
 - përdorimin dhe matjen e kohës së seancave përgatitore ose paraprake;
 - fillimin e fazës së gjykimit;
 - nevojën përekspertizë teknike dhe kohëzgjatjen e saj;
 - kohëzgjatjen dhe numrin e seancave për themelin e secilësçështje;
 - përfundimin e fazës së gjykimit;
 - vendimmarrjen në shkallë të parë;
 - shpalljen dhe dhënien e vendimit të shkallës së parë për palët;
 - përdorimin sipas shkallëve të zgjidhjeve ligjore (apeli, etj.) dhe ndikimi i tyre në kohëzgjatjen e procedimit;
 - seancat dhe vendimet në apel;
 - vendimet dhe urdhrat paraprak në gjykatat e shkallëve më të larta;
 - apeli dhe rezultatet në apel, si dhe procedurat e tjera;
 - fazat dhe zgjidhjet e tjera të jashtëzakonshme;
 - zbatimi i vendimeve të gjykatës.
-

Monitorimi i targeteve duhet të vërë në dukje periudhat pasive (kohën e pritjes) në procedimet gjyqësore, me qëllim garantimin e moszgjatjes së tyre në mënyrë të tepruar. Çdo target mund të vlerësohet në intervale sistematike (mundësisht çdo vit) ose në baza *ad hoc*, sipas nevojës.

Gjatë një trajnimit në maj të vitit 2018, gjyqtarët identifikuan “zbatimin e vendimeve” si elementin më të dobët në kohëzgjatjen e përpunimit të çështjeve, hallkë që shpesh çon në vonesa të panevojshme sa i përket shkeljes së mundshme të nenit 6 të KEDNj-së.

(Gjykata e Rrethit të Kukësit) Për të përshpejtuar gjykimin e çështjeve, gjykatat kanë nënshkruar marrëveshje me institucione të ndryshme, si me policinë, zyrën e regjistrimit të pasurive të paluajtshme, doganat, etj. Kjo praktikë e re ka kontribuar në reduktimin e numrit të seancave dhe, rrjedhimisht, në numrin e ditëve të procesit.

Për çështje që kërkojnë shumë kohë për t'u zgjidhur, mund të bëhen përpjekje të veçanta për përshpejtimin e procesit dhe për dëmshpërblimin e vonesave. Për këtë qëllim, situata ekzistuese duhet të diagnostikohet, duke identifikuar kohëzgjatjen e procesit të gjykimit për lloje të ndryshme çështjesh - civile, administrative dhe penale. Për të pasur një tablo të qartë të rrjedhës së çështjeve në gjykatë, sugjerohet që kjo diagnozë të identifikohet të paktën për 3 (madje më mirë për 5) vitet e fundit. Në fund të çdo viti, gjykatat duhet të plotësojnë një tabelë për të monitoruar nëse i kanë respektuar apo jo afatet (p.sh. tabelën në Aneksin 2).

(e) Marrja e masave për respektimin e afateve

Nëse vendosen standarde dhe targete për afatet kohore gjyqësore, duhet të merren masa të menjëhershme për zgjidhjen e shkaqeve themelore të tyre. Në përvojën e CEPEJ, disa nga masat që mund të ndihmojnë në këtë drejtim përfshijnë:

- angazhimin dhe lidhshërinë e fortë të gjyqtarëve për respektimin e afateve;
- menaxhimi pro-aktiv i çështjeve nga gjyqtarët;
- hartimi i kalendarëve të qartë të eventeve të gjykatave;
- një politik strikte për minimizimin e shtyrjeve dhe për shmangien e anulimeve;
- një politik specifike për menaxhimin e ekspertëve të caktuar nga gjykata për shmangien e vonesave;
- një politik për rritjen e zgjidhjeve, ndërmjetësimeve dhe këshillimeve që në fazat e hershme të procesit;
- një lloj fleksibiliteti në sistemin e caktimit të çështjeve;
- një task forcë për menaxhimin e ngarkesave të paparashikueshme;
- delegimi i autoritetit tek punonjësit e gjykatës për rritjen e produktivitetit të gjykatës;
- përdorimi i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit për përshpejtimin e procesit;

- filtrimi i çështjeve pas dorëzimit të kërkesë-padive për adresimin e tyre në rrugë të ndryshme (d.m.th. specializimi dhe, nëse është e mundur, rritja e procedurave pwrmbledhse);
- formularë model për argumentimin juridik;
- përfshirja aktive e avokatëve në shmangien e vonesave të panevojshme.

Qëllimi në tërësi kuptohet që është ulja e përqindjessë çështjeve që mbeten në proces gjykimi prej një kohe të gjatë dhe zgjidhja e çështjeve “brenda një kohe të arsyeshme”. Në këtë mënyrë, mund të minimizohen pretendimet e ngritura në GjEDNj për kohëzgjatje të gjykimit përtej kohës së arsyeshme.

4. Udhëzime për rolin e Kryetarëve të Gjykatave, Kancelarëve dhe Ndihmësve Ligjorë

4.1. UDHËZIMET E CEPEJ

Udhëzimet e përmendura më sipër të SATURN për menaxhimin e kohës gjyqësore përfshijnë (Pjesa 1) disa udhëzime për Autoritetet Përgjegjëse për Administrimin e Drejtësisë, duke përfshirë Gjyqtarët, Kancelarët dhe Ndihmësit Ligjorë. Ato përmbajnë informacione lidhur me: masat që duhen marrë në lidhje me ndarjen e punës mes autoriteteve përgjegjëse për administrimin e drejtësisë; monitorimin e kohëzgjatjes së procedimeve gjyqësore përmes statistikave; ndërhyrjen e drejtuesve të Gjykatës (përfshirë edhe Kancelarët) në rastet kur nuk respektohen standardet dhe targetet e vendosura për procedimet gjyqësore/seancat gjyqësore dhe për përdorimin e teknologjive moderne si një mjet për reduktimin e kohëzgjatjes së procedimeve gjyqësore.

Kancelarët luajnë rol kyç në këto procese. Udhëzimet për Menaxherët e Gjykatave - konkretisht për Kancelarët - përfshijnë disa hapa që duhet të merren në lidhje me: mbledhjen e informacioneve dhe mbajtjen e të dhënave mbi hapat më të rëndësishëm në procedimet gjyqësore; analizimin e vazhdueshëm dhe sistematik ose periodik të të gjitha informacioneve të mbledhura me qëllim monitorimin dhe përmirësimin e performancës së gjykatës, vlerësimin statistikor dhe analizën shkencore nëse është e mundur; vendosjen e targeteve dhe standardeve për çdo gjykatë specifike; menaxhimin e krizave, duke përfshirë edhe zhvillimin e mjeteve ekzistuese për të adresuar në mënyrë të shpejtë dhe të përshtatshme shkaqet e problemeve kur ato ndodhin.

Sa u përket gjyqtarëve, ata duhet të kenë mjaftueshëm kompetenca për të menaxhuar në mënyrë aktive proceset gjyqësore dhe për t'ia përshtatur menaxhimin e kohës, aty ku është e mundur, nevojave të palëve. Përdoruesit e interesuar duhet të përfshihen në planifikimin e procesit në një fazë të hershme të tij dhe të gjithë pjesëmarrësit (ekspertët, dëshmitarët, avokatët) e kanë për detyrë

të bashkëpunojnë me gjykatën në respektimin e afateve të vendosura kohore. Udhëzimet trajtojnë gjithashtu edhe ndjekjen e abuzimeve procedurale dhe të çdo tentative për të vonuar në mënyrë të vetëdijshme dhe të qëllimshme proceset gjyqësore, si dhe aspektet që lidhen me arsyetimin e gjykimeve, të cilat duhet të jenë koncize dhe të kufizuara në çështjet thelbësore.

4.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI

Reforma kushtetuese, e cila kishte si qëllim zgjidhjen e çështjeve të mësipërme, çoi në ndryshime madhore në funksionimin e administrimit të gjykatës. Ligjet e reja që u miratuan përcaktojnë disa parime, përgjegjësi, si dhe statusin dhe kriteret kualifikuese për Kryetarët e Gjykatave, Kancelarët dhe Ndhimësit Ligjorë.³⁰ Këto ligje parashikojnë gjithashtu struktura të reja qeverisëse, si p.sh. Këshilli i Gjykatës, i cili do të funksionojë në çdo gjykatë dhe do të përbëhet nga Kryetari i Gjykatës, Nënkryetari dhe Kancelari i Gjykatës.³¹

Me legjislacionin e mëparshëm³², balanca e pushteteve midis Kancelarëve dhe Kryetarëve të Gjykatave lihej e paqartë dhe Kancelarët në gjykatat shqiptare kishin status dhe kapacitet të dobët për t'i mbështetur mjaftueshëm Kryetarët e Gjykatave në përmbushjen e detyrave të tyre në menaxhimin e gjykatave. Nga ana tjetër, Kryetarët e Gjykatave nuk kishin instrumente të mjaftueshme ligjore për të përmbushur plotësisht detyrat e tyre organizative dhe menaxheriale. Një raport i SEJ I vinte në pah disa modele të strukturave të qeverisjes së gjykatave, ku Kryetarëve të Gjykatave u jepeshin përgjegjësi drejtuese dhe mbikëqyrëse në lidhje me menaxhimin e gjykatës, duke përforcuar rolin e Kancelarëve në këtë aspekt.³³ Ky model është baza e roleve dhe kompetencave të parashikuara në legjislacionin e ri për Kancelarët.

4.2.1. Roli i Kryetarëve të Gjykatave

Duke pasur parasysh shpërndarjen e re të kompetencave dhe roleve që u caktohen Kryetarëve të Gjykatave *vis a vis* kancelarëve, është e nevojshme të bëhet një ndarje e qartë e pushteteve që ka secili. Sipas legjislacionit shqiptar, statusi i Kryetarëve të Gjykatave është përmirësuar sa i takon shpërblimit, disiplinës, ngritjes në detyrë, transferimit dhe largimit nga detyra.³⁴ Organizimi i kompetencave siç parashikohen në ligj³⁵ parashikojnë që Kryetarët e Gjykatave të marrin përsipër funksione

30. Ligji 96/2016 "Për Statusin e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve" dhe Ligji 98/2016 "Për organizimin e pushtetit gjyqësor"

31. Neni 27 i Ligjit 98/2016

32. Ligji nr. 9877/2008 "Për Organizimin e Pushtetit Gjyqësor".

33. Raporti i SEJ I "Për organizimin e gjykatave dhe kapacitetet e administratorëve të gjykatave në Shqipëri", 14 mars 2016, fq. 55.

34. Në bazë të ligjit nr.96/2016 për Statusin e Gjyqtarëve

35. Ligji nr.98/2016

mbikëqyrëse,³⁶menaxhuese³⁷dhe drejtuese³⁸, të cilat janë pjesë e administrimit dhe organizimit të gjykatës. Ata do të kenë vetëm kompetenca mbikëqyrëse në menaxhimin e gjykatës, që do të thotë se roli i menaxherit të gjykatës i jepet Kancelarit.

Më specifikisht,³⁹Kryetarët e Gjykatave do të kenë autoritetin, si garantues, për të siguruar zbatimin e një sërë vendimesh dhe udhëzimesh që janë përgjegjësi e Këshillit të Lartë Gjyqësor (KLGj)⁴⁰për eficientën dhe cilësinë e drejtësisë.

Në kuadër të projektit SEJ II, u organizuan dy aktivitete njëri pas tjetrit në Tiranë në lidhje me rolin e Kryetarëve të Gjykatave, Kancelarëve, Këshilltarëve Ligjorë (të Gjykatës së Lartë) dhe Ndhimësve Ligjorë (në Gjykatat e Apelit) në kontekstin e reformës për drejtësi në Shqipëri.⁴¹ Raporti që doli prej tyre propozonte disa rekomandime dhe përshkrime të roleve të secilës kategori. Duke iu referuar në mënyrë specifike rekomandimeve të bëra në raportin e sipërpërmendur, mund të theksohet se funksione të caktuara të Kryetarëve të Gjykatave, ndonëse të paparashikuara shprehimisht në ligj, mund të nënkuptohen përmes interpretimit. Këtu hyjnë këto role dhe funksione.

(1) Kryetarët e Gjykatave, si garantues të zbatimit të vendimeve të KLGj-së, mund të autorizohen për të vendosur rregulla praktike jo të detyrueshme për përdorim të brendshëm nga punonjësit e gjykatës në këto aspekte:

- afate gjyqësore për kohëzgjatjen e secilës kategori çështjesh dhe për procedurën e zbatimit të vendimeve;
- targete për monitorimin e çështjeve më komplekse, me qëllim përmirësimin e sistemit të menaxhimit të çështjeve;
- hapa standardë për zgjidhjen e situatave, ku shqyrtimi i një çështjeje i tejkalon afatet;
- monitorimin e pezullimeve që vijnë si rezultat i mosveprimit nga palët apo nga gjykata;
- monitorimin dhe shpërndarjen të dhënave për punonjësit e gjykatave dhe për të gjithë përdoruesit e gjykatave;
- mbajtjen e statistikave gjyqësore;
- krijimin e mekanizmave për një shpërndarje të balancuar të ngarkesës mes gjyqtarëve dhe gjykatave;
- zhvillimin e sondazheve të nivelit të kënaqësisë;
- rritjen e cilësisë së punës së ekspertëve gjyqësorë.

36. Mbikëqyrje do të thotë ndjekje, orientim dhe monitorim i zbatimit të masave dhe aktiviteteve të miratuara

37. Menaxhim do të thotë koordinim i punës, hapave dhe përpjekjeve të njerëzve për arritjen e qëllimeve të tyre dhe objektivave të qarta në planin afatshkurtër dhe afatgjatë

38. Drejtim do të thotë përcaktimi i një vizioni, promovimi dhe ndarja e këtij vizioni dhe qëllimeve përkatëse, si dhe ofrimi i mbështetjes përmes informimit, njohurive dhe mbështetjes.

39. Sipas Nenit 37 (shkronja "gj") i Ligjit për Organizimin e Pushtetit Gjyqësor

40. Neni 94 i Ligjit nr. 115/2016 për Qeverisjen e Institucioneve Gjyqësore

41. Njëri prej takimeve u zhvillua më 14 nëntor 2017, kurse tjetri më 17 tetor 2018.

(2) Në rast se rregullimet në të ardhmen në këtë fushë do t'i ngarkojnë Kryetarëve të Gjykatave një rol në përcaktimin e standardeve për diferencimin e çështjeve që duhet të trajtohen nga gjyqtarët si prioritet, është e domosdoshme që të vendosen paraprakisht disa kritere për përcaktimin e urgjencës së çështjeve, kompleksitetit dhe peshës së tyre në përputhje me jurisprudencën e GjEDNj-së.⁴²

(3) Kryetarët e Gjykatave, në cilësinë e kryesuesit të takimeve të përgjithshme të gjyqtarëve, që është një autoritet i ri qeverisës i parashikuar me ligj, duhet të përmbushin plotësisht rolin e tyre për rritjen e sigurisë juridike dhe për shpërndarjen e njohurive rreth çështjeve ligjore dhe jurisprudencës së gjykatës. Duke pasur parasysh kompetencat ligjore të takimeve të përgjithshme të gjyqtarëve, mund të bëhen disa sugjerime për të ndihmuar në këtë aspekt, si:

- organizimi i rishikimit të çështjeve mes kolegëve;
- organizimi i "grupeve të cilësisë" të seksioneve të gjykatës, përbërë nga gjyqtarë, ku ata të diskutojnë vendimet për çështje të caktuara;
- inkurajimi i diskutimeve *forames* gjyqtarësh duke ftuar në takimet e tyre të përgjithshme gjyqtarë të tjerë kolegë nga gjykatat e shkallëve më të larta (gjykatat e apelit ose Gjykata e Lartë);
- gjenerimi i diskutimeve jo vetëm në lidhje me vendimet e tyre, por edhe në lidhje me vendimet e gjykatave të tjera të të njëjtit nivel, vendimet e gjykatave të apelit, vendimeve të unifikuara të Gjykatës së Lartë, vendimeve të Gjykatës Kushtetuese ose edhe vendimeve të gjykatave ndërkombëtare. Objekt i këtyre diskutimeve mund të jenë në veçanti vendimet e kthyera për rigjykim ose të prishura. Këto diskutime mund të organizohen edhe në formën e tryezave të rrumbullakëta, seminareve, etj.

(4) Kryetarët e Gjykatave mund të marrin pjesë në një program trajnimi fillestar dhe më pas në seminare specifike periodike për çështje që kanë të bëjnë me menaxhimin e gjykatës. Për këtë qëllim, Kryetarët të Gjykatave të ndryshme mund të mblidhen herë pas here për të shkëmbyer ide, për të diskutuar probleme që hasin, për të propozuar seminare, takime pune ose vizita studimore për përmirësimin e aftësive të tyre për këtë nevojë specifike trajnimi. Disa nga trajnimet për këtë temë mund të zhvillohen në bashkëpunim me Kryetarët të Gjykatave të tjera dhe punonjës të gjykatave, si Kancelarët.⁴³

4.2.2. Roli i Kancelarëve

Roli i Kancelarëve mbulon përgjegjësi që kanë të bëjnë me menaxhimin e gjykatave, pasi Kancelarët janë në krye të personelit administrativ dhe janë të ngarkuar me mbikëqyrjen e të gjithë punës administrative të gjykatës. Kancelarët menaxhojnë përdorimin e burimeve njerëzore dhe financiare, në mënyrë të tillë që gjykata të mund të përmbushë standardet e kërkuara të performancës.

42. Rregullimet ligjore duhet të përcaktojnë qartë çështjet prioritare të bazuara në kriteret e vendosura nga GjEDNj-ja, duke përfshirë gjendjen shëndetësore të kërkuesit, ushtrimin e autoritetit prindëror, kërkimin e pensionit ushqimor për fëmijët, moshën e kërkuesit, procedurat për largimin nga puna, kohëzgjatjen e vuajtjes së dënimit nga kërkuesi në burg, kapacitetin individual të statusit civil, hetimin e ankesave për sulme nga oficerët e zbatimit të ligjit, dëmshpërblimet e dëmeve të pësuar nga kërkuesi, etj.

43. Trajnimet mund të organizohen bashkërisht edhe mes Kryetarëve të Gjykatave dhe Kancelarëve.

Siç ishte parashikuar më herët, legjislacioni i ri⁴⁴ e ka forcuar mandatin e Kancelarëve për menaxhimin e gjykatës, duke përmirësuar statusin e tyre, procesin e përzgjedhjes, aftësinë dhe kapacitetet. Sipas ligjit të ri, Kancelarët janë të vendosur në shkallën më të lartë të hierarkisë së nëpunësve civilë gjyqësorë.⁴⁵ Kancelarët janë edhe një prej tre anëtarëve të Këshillave të Gjykatave dhe anëtarë të Komitetit të Ristrukturimit.⁴⁶ Në këtë aspekt, ata do të marrin kompetenca menaxheriale në lidhje me administrimin e gjykatës sa i përket:

- statusit të nëpunësve civilë gjyqësorë – përveç ndihmësve ligjorë/këshilltarëve ligjorë;⁴⁷
- emërimit, trajnimit dhe largimit nga puna të punonjësve të gjykatave (punonjësve administrativë dhe atyre mbështetës);
- mirëmbajtjes së sistemit elektronik të menaxhimit të çështjeve;
- organizimit të punës në gjykatë, pasi Kancelarët do të mbikëqyrin procesin e hedhjes së shortit për ndarjen e çështjeve mes gjyqtarëve, do të përgatisin dhe do të administrojnë dokumentacionin e nevojshëm dhe do të siglojnë praktikat gjyqësore për gjyqtarët në bazë të rregullave të vendosura nga KLGj-ja;
- përgatitjes së strukturës së gjykatës dhe organigramës së administratës së gjykatës, caktimin e gjyqtarëve në seksione dhe panele të ndryshme, bashkëpunimin me Shkollën e Magjistraturës për nevojat për trajnim të nëpunësve civilë gjyqësorë të gjykatës (në rolin e tyre si anëtarë të Këshillit të Gjykatës);
- çështjeve të tjera në lidhje me buxhetin, mirëmbajtjen dhe ruajtjen e ambienteve të gjykatës.

Në këtë aspekt, udhëzimet e CEPEJ kanë theksuar se efienca e menaxhimit të kohës gjyqësore kërkon një rol më aktiv të Kancelarëve në menaxhimin e çështjeve gjyqësore (në cilësinë e tyre si menaxherë të gjykatave), me qëllim vendosjen e targeteve për mbikëqyrjen e menaxhimit të kohës të seancave gjyqësore dhe monitorimin e ngarkesës së gjykatave dhe ngarkesës së gjyqtarëve.⁴⁸

44. Ligji 96/2016 "Për organizimin e pushtetit gjyqësor"

45. Neni 50.

46. Sipas Nenet 66, paragrafi 6 i Ligjit nr. 98/2016 "Për organizimin e Pushtetit Gjyqësor": "Në rast të mbylljes apo riorganizimit të një strukture gjykate, Këshilli i Lartë Gjyqësor ngre një Komitet Ristrukturimi në kuptimin e Ligjit "Për Nëpunësin Civil". Ky Komitet Ristrukturimi drejtohet nga një përfaqësues i Këshillit të Lartë Gjyqësor dhe përfshin Kryetarët e Gjykatave dhe Kancelarët e Gjykatave që preken nga masat rristrukturuese."

47. Nenet 43, 54, 57, 63, 69

48. Raporti i CEPEJ (2014)161 për udhëzimet e SATURN për aktorët e përfshirë në menaxhimin e kohës

Për kontekstin specifik shqiptar propozohen udhëzimet e mëposhtme:

(1) Kancelarët dhe Kryetarët e Gjykatave duhet të shihen si partnerë kur ushtrojnë kompetenca për çështje që lidhen me funksionet e Këshillit të Gjykatës, duke tejkaluar qasjen e vjetër, ku Kancelarët ishin thjesht mbështetës së Kryetarëve të Gjykatave. Vizioni i ri i qeverisjes së gjykatave ndërton imazhin e një partneriteti ekzekutiv mes Kryetarëve të Gjykatave dhe Kancelarëve, të cilët do të duhet t'i marrin vendimet bashkërisht sa i takon një sërë kompetencash të Këshillit të Gjykatës.

(2) Kancelarët, si anëtarë të Këshillit të Gjykatës, duhet të rrisin bashkëpunimin me gjyqtarët, me qëllim ofrimin e shumë garancive për pavarësinë e tyre gjyqësore individuale. Kjo vlen veçanërisht për rastin kur Kryetarët e Gjykatave, për shkak të rrethanave etike, mund të mos përfshihen drejtpërdrejt në çështje të caktuara që mund të çonin në ndërhyrje në gjykimin e çështjeve nga gjyqtarët, d.m.th. planifikimin e seancave, monitorimin e ngarkesës së tyre, etj.

(3) Kancelarët duhet të bashkëpunojnë ngushtë me gjyqtarët për krijimin e udhërrëfyesve me qëllime konkrete për koordinimin e proceseve të punës, të cilat mund të ndiqen edhe nga punonjës të tjerë të gjykatës (d.m.th. punonjësit jo gjyqtarë). Në këtë mënyrë, ata kontribuojnë në rritjen e efikasitetit sa i përket kohëzgjatjes së gjykimeve.

(4) Kancelarët mund të autorizohen nga Këshilli i Gjykatës për të organizuar takime me kategori të ndryshme nëpunësish civilë gjyqësorë dhe takime të veçanta me punonjës të gjykatës.⁴⁹Këto takime periodike janë të nevojshme për kanalizimin e komunikimit mes departamenteve të ndryshme të gjykatës dhe për shkëmbimin e opinioneve për çështje që kërkojnë koordinim të brendshëm (p.sh. bashkëpunim mes strukturave të ndryshme brenda gjykatës që janë drejtpërdrejt përgjegjëse për funksionimin e sistemit elektronik të çështjeve, për menaxhimin e mbledhjes së të dhënave, validimin e tyre, regjistrimin, monitorimin dhe shpërndarjen e të dhënave).

(5) Kancelarët mund të luajnë rol në mbledhjen dhe ruajtjen e informacioneve për hapat më të rëndësishëm të ndërmjetëm në procesin gjyqësor, si dhe në lidhje me vlerësimet sistematike me qëllim dhënien e zgjidhjeve. Duke pasur parasysh se Kancelarëve u është besuar një rol i rëndësishëm në menaxhimin e sistemit elektronik të menaxhimit të çështjeve (CMS) dhe statistikave gjyqësore të gjykatave, këto detyra specifike duhet të shtjellohen më tej përmes asistencës së CEPEJ.

6) Kancelarët mund të autorizohen nga Këshilli i Gjykatës për të organizuar me iniciativën e tyre takime me përdorues të gjykatës në varësi të urgjencës së situatës.⁵⁰Kancelarët mund të kenë nevojë të bashkëpunojnë ngushtë me përdoruesit e gjykatës për të vendosur objektiva dhe prioritete më të besueshme në menaxhimin e çështjeve që lidhen me performancën e gjykatës. Udhëzimet e CEPEJ sugjerojnë se Kancelarët mund të kenë rol aktiv në përmbushjen e këtyre qëllimeve.⁵¹

49. Këshilltarë ligjorë, ndihmës ligjorë, kryesekretare dhe sekretare gjyqësore, financiarë, staf IT, punonjës arkive, punonjës për marrëdhëniet me publikun, punonjës për burimet njerëzore dhe punonjës të tjerë të gjykatës. Takimet e përbashkëta me nëpunës civilë gjyqësorë mund të shërbejnë për rezultatet e vlerësimit të kënaqësisë së përdoruesve me stafin e gjykatave para bërjes së tyre publike, për vlerësimin e progresit të arritur në bazë të ngarkesës së punës, si dhe vlerësimin e trajnimeve dhe mundësitë për ngritje në detyrë.

50. Ligji nr.98/2016 i jep Këshillit të Gjykatës kompetencën për të mbajtur takime sistematike me përdoruesit e gjykatës.

51. Raporti i CEPEJ (2015)18 për zbatimin e udhëzimeve SATURN, nr. 9,10,11,12,13.

Gjatë një trajnimi të projektit SEJ II me Kancelarëtnë shkurt të vitit 2018, dolën këto sfida dhe praktika të mira:

Ekzistenca e dy sistemeve IT në të njëjtën kohë (sistemi ARK-IT i cili përdoret kryesisht nga gjykata e Tiranës dhe sistemit CMIS, i cili përdoret në shumicën e gjykatave në vend) krijon vështirësi në lidhje me regjistrimin e çështjeve, sistemin e shortit (ndarjen e rastësishme të çështjeve mes gjyqtarëve), ofrimin e informacioneve statistikore (ose mungesën e informacioneve të sakta): këto janë shumë të rëndësishme për funksionimin e gjykatës. Si pasojë, sistemi IT rrallë përdoret në praktikë dhe statistikat mbledhen dhe prodhohen manualisht: për qëllime raportimi përgatiten në mënyrë manuale tabela në Excel.

Kancelarët nga gjykata e Tiranës dhe e Pogradecit raportuan se sistemi IT nuk është përditësuar për të pasqyruar reformën e kodeve, veçanërisht sa i përket drejtësisë për të mitur. Kështu që, statistikat që lidhen me to nuk janë të besueshme.

Gjatë diskutimeve, u raportua se në disa gjykata në vend, ka vende vakante për gjyqtarë, të cilat ndikojnë negativisht tek efienca e këtyre gjykatave. KLGj-ja e re është përgjegjëse për emërimin dhe caktimin e gjyqtarëve në gjykata.

Sa i përket menaxhimit të kohës gjyqësore dhe vendosjes së njoftimeve të brendshme për qëllime të menaxhimit të kohës, Kancelarët e gjykatave të ndryshme raportuan se në praktikë atyre nuk u lejohet t'i njoftojnë gjyqtarët reth vonesave të mundshme, pasi kjo merret si ndërhyrje në punën e gjyqtarëve. Megjithatë, me reformën e fundit në drejtësi, kjo marrëdhënie pritet të përmirësohet dhe mes palëve të vendoset besimi reciprok (më parë kancelarët emëroheshin nga Ministria e Drejtësisë, kështu që supozohej se ata përbënin kërcënim për pavarësinë e gjyqësorit).

Gjykata e Korçës ka krijuar disa nga praktikatat më të mira dhe një bashkëpunim efikas mes aktorëve të ndryshëm (d.m.th. Gjyqtarë, Kancelarë dhe Sekretarë Gjyqësore). Për të mbajtur të dhëna për kohëzgjatjen e procedimeve në nivel gjykate krijohen fletë në Excel, të cilat përditësohen në mënyrë progresive/sistematike. Këto të dhëna mund t'i përdorë kushdo në gjykatë, por të drejtën për ndryshime në to e kanë vetëm personat e autorizuar.

Mes Kancelarëve, Sekretarëve dhe punonjësve të tjerë mbahen rregullisht takime javore për diskutimin e problemeve dhe dhënie orientimeve për të gjithë administratën. Pikat dhe shqetësimet kryesore i komunikohen Kryetarit të Gjykatës. Është vendosur një bashkëpunim shumë i mirë dhe produktiv mes stafit. Ai përbën praktikën më të mirë që mund të transferohet në gjykata të tjera si model bashkëpunimi mes atyre që janë përgjegjës për administrimin e drejtësisë. Kjo pritet të lehtësohet nga kuadri i ri ligjor.

4.2.3. Roli i Këshilltarëve Ligjorë dhe Ndhimësve Ligjorë

Ligji shqiptar parashikon kategori të ndryshme stafi për qëllime të ndryshme:

- Kancelarë, të dedikuar për menaxhimin e gjykatave;
- Këshilltarë ligjorë dhe ndihmës ligjorë në nivele të ndryshme të juridiksionit (gjykata e lartë, gjykatat e apelit) për t'u ofruar gjyqtarëve mbështetje ligjore; dhe
- Sekretare gjyqësore dhe kryesekretare me detyra procedurale dhe mbikëqyrëse.

Kuadri i ri ligjor parashikon qartë se Këshilltarët Ligjorë, Ndhimësit Ligjorë, Kryesekretaret dhe Sekretaret gjyqësore janë nëpunës civilë gjyqësorë (me role gjyqësore, administrative dhe mbështetëse), të cilët do të ofrojnë shërbime që do të mbështesin drejtpërdrejt aktivitetet gjyqësore.

Njëpërkufizim i tillë i aftësive përgatit terrenin për një sistem të mirëbalancuar dhe efçent. Megjithatë, kjo mund të arrihet vetëm përmes rekrutimit të duhur në secilën kategori.

Në Gjykatën e lartë, Këshilltarët Ligjorë do të marrin funksionet e Njesisë së Shërbimit Ligjor (NjShL), e cila do të jetë nën autoritetin e drejtpërdrejtë të Kryetarit të Gjykatës. Më shumë se gjysma e numrit të këshilltarëve ligjorë do të jenë asistentë magjistratë, kurse të tjerët do të jenë jomagjistratë nga radhët e juristëve.⁵² Ata do të ofrojnë mbështetje kryesisht për punën e gjyqtarëve në lidhje me analizimin e çështjeve, procedurat dhe përpunimin e çështjeve gjatë vendimmarrjes së Gjykatës sëLartë.

Në gjykatat e apelit,⁵³ Ndhimësit Ligjorë do të marrin funksionet nëNjesisë e Shërbimit Ligjor (NjShL) e cila do të ngrihet me vendim ekzekutiv të KLGj-së. Detyrat e tyre konsistojnë në analizimin e jurisprudencën, përpunimin dhe analizimin e çështjeve komplekse dhe çdo detyre tjetër që kërkohet nga gjyqtarët gjatë vendimmarrjes. Numri i tyre është reduktuar në bazë të dispozitave të reja qëpërcaktuan se ky numër nuk duhet të jetë më i lartë se gjysma e numrit të gjyqtarëve për gjykatë.⁵⁴

Nga takimet e organizuara në nëntor 2017 dhe tetor 2018, u ngritën disa shqetësime nga këshilltarët dhe ndihmësit ligjorë që morën pjesë në to.

Pozicioni i ndihmësve ligjorë duhet të përfshihet në strukturën e gjykatave të shkallës së parë, duke pasur parasysh se sekretaret gjyqësore kryejnë kryesisht detyrë administrative, dhe nuk kanë të njëjtin status dhe kompetenca për këtë pozicion.

52. Sipas Ligjit 96/2016 "Për statusin e gjyqtarëve dhe prokurorëve në Republikën e Shqipërisë", Shih Nenin 34 të Ligjit nr.98/2016 "Për organizimin e pushtetit gjyqësor".

53. Sipas Ligjit 98/2016 "Për organizimin e pushtetit gjyqësor", neni 42.

54. Ligji 98/2016 "Për organizimin e Pushtetit Gjyqësor", Neni 42.

- Duhet të ketë përshkrime pune të qarta dhe të detajuara për çdo kategori stafi, sidomos me qëllim specifikimin e detyrave të sekretareve gjyqësore dhe të kryesekretareve për të shmangur mbingarkesën e sekretareve gjyqësore me detyra që tejkalojnë nivelin e tyre të kualifikimit, p.sh. duke u dhënë atyre detyra që normalisht do të kryheshin nga një ndihmës ligjor.
- Stafit jogjyqtarë mund t'i jepen më shumë detyra ligjore (këshilltarëve ligjorë dhe ndihmësve ligjorë) me qëllim që gjyqtarët të lirohen disi nga çështjet rutinë, si p.sh. çështje të zbatimit të ligjit, urdhrat e pagesës, etj.
- Puna e kryer nga ndihmësit ligjorë nuk gjurmohet dhe as nuk matet nga ndonjë mbikëqyrës, që do të thotë se ata nuk marrin asnjë lloj vlerësimi apo vërejtje për punën e tyre nga gjyqtarët, Kryetarët e Gjykatës apo nga Kancelari. Në praktikën aktuale, Kryetari i Gjykatës dhe Kancelari ua caktojnë çështjet ndihmësve ligjorë dhe më pas i raportojnë me shkrim gjyqtarëve. Për adresimin e kësaj çështjeje, pati konsensus për dhënien e një lloj përgjegjësie mbikëqyrëse Këshillit të Gjykatës, i cili u konsiderua si organi më i mirë për mbikëqyrjen e marrëdhënies mes Gjyqtarëve dhe Ndhimësve Ligjorë.

Në lidhje me këto sfida, janë bërë disa rekomandime:

(1) Duke u nisur nga praktika evropiane, sugjerohet që në gjykatat e shkallës së parë të futet staf ligjor dhe t'u jepen kompetenca, role dhe detyra më të forta, si dhe t'u jepen kompetenca vendimmarrëse në mënyrë të pavarur nga gjyqtarët, veçanërisht sa i përket:

- çështjeve pa palë kundërshtare, si p.sh. çështje që kanë të bëjnë me të drejtën familjare apo kujdestarinë, trashëgiminë, çështjet që kanë të bëjnë pronësinë mbi tokën apo regjistrat tregtarë, vulosjen e provave, prokurat për qëllime zgjedhore, etj.;
- çështjeve penale, si zbatimi i penaltiteteve, apelet jashtë afateve tw parashkrimit, penaltitetet financiare, prokuroria;
- çështjeve civile, si urdhrat e pagesës, ankandet e ndërtesave, procedurat në rast të humbjes së aftësisë financiare për të paguar, tatimet mbi kostot, zbatimet e detyruara të urdhrave, dëgjimi i dëshmitarëve, bashkëpunimi me gjyqësorin, ekspertët, si dhe vënia në vend e të drejtave të kërkuesve.

(2) Detyrat e Ndhimësve Ligjorë në gjykatat e apelit duhet të harmonizohen me ato të Këshilltarëve Ligjorë në gjykatën e Lartë, të cilët konsiderohen më uniformë dhe më solid.⁵⁵ Rregullimet në tëardhmen mund të ofrojnë formate standardë për opinionet ligjore dhe për formate standardë për funksionet paraprake të vendimeve (nëse gjykohet e nevojshme për çështjet jokomplekse).

55. Sipas praktikës së Këshilltarëve Ligjorë, sistemi online i menaxhimit të çështjeve lejon integrimin e opinionit të Këshilltarëve Ligjorë përmes një dokumenti bashkëngjitur vendimeve publikuar për secilën çështje. Kështu, ky u theksua si një model i mirë që mund të miratohet edhe për Ndhimësit Ligjorë në Gjykatat e Apelit me qëllim rritjen e vizibilitetit të punës së tyre, si dhe të llogaridhënies. Në këtë aspekt, Ndhimësit Ligjorë duken se e kanë vullnetin për t'i konsideruar rregullat praktike të Gjykatës së Lartë si bazë e diskutimit të rregullave të veta.

(3) Punës së ndihmësve ligjorë mund t'u jepet më shumë vizibilitet, duke përmendur p.sh., në gjykim emrin e ndihmësit ligjor që ka përgatitur projekt-vendimin ose duke parashikuar kundërnënshkrimin prej tyre të dokumenteve administrative që ata përgatisin (p.sh. letrat e dërguara palëve ose autoriteteve) së bashku me gjyqtarin.

(4) Nëçdo kategori stafi ligjor nevojiten rekrutime të mjaftueshme për mbështetje ligjore të gjyqtarëve, duke synuar një raport prej 1 gjyqtar/1 ndihmës ligjor ose 2 gjyqtarë/1 ndihmës ligjor.

(5) Diskutimet aktuale rreth hartës gjyqësore⁵⁶ mund t'i marrin parasysh këto konsiderata, me qëllim konsolidimin e ekuivalentit tëndihmësve ligjorë në çdo nivel të juridiksionit.

(6) Duhet të inkurajohen konceptet e ndërtimit të ekipit mes gjyqtarëve dhe ndihmësve ligjorë me qëllim forcimin e ekipit gjyqësor dhe përmirësimin e efikasitetit kolektive.

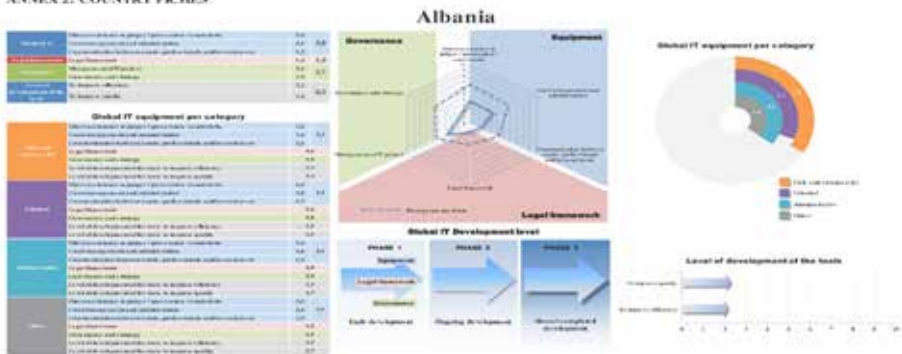
56. Harta gjyqësore e sistemit të gjykatave do të rishikohet në bazë të metodave të reja duke shfrytëzuar kriteret e reja ligjore dhe parimet e ofruara nga ligji për shpërndarjen territoriale të gjykatave, një kompetencë e përbashkët e KLGj-së dhe e Ministrisë së Drejtësisë. Aktualisht, mbështetja në këtë aspekt konsiston në përkufizimin e metodave të reja bazuar në analizat e treguesve të matshëm. Organet e sapo ngritura, KLGj-ja dhe KLP-ja, do të duhet që së shpejti të marrin një vendim për hartën e re gjyqësore.

5. Sistemi i Teknologjisë së Informacionit (IT)

5.1. UDHËZIMET DHE RAPORTET E CEPEJ

Në vitin 2016, CEPEJ publikoi njëraport tematik për përdorimin e IT-së në gjykatat evropiane (duke analizuar të dhënat e vitit 2014), i cili tregoi se shkalla e zhvillimit të sistemeve të pajisjeve IT në Shqipëri është 3 pikë, kuadri ligjor është 1.4 pikë, kurse qeverisja e strategjisë IT 2.7 pikë. Kjo e vendosi Shqipërinë në grupin e shteteve që janë në fazat e hershme të zhvillimit të këtyre instrumenteve.⁵⁷

ANNEX 2: COUNTRY FICHES

Më poshtë, jepen konstatimet më të detajuara për përdorimin e sistemit IT në Shqipëri nga i njëjti studim.

	Governance of the IT system of courts				Security of the information system of the courts	Protection of personal data
	Single structure in charge of the strategic governance	Model primarily chosen for conducting IT projects	Detection for innovations from courts initiatives	Measuring actual benefits resulting from information system	Global Security policy regarding the information system	Existence of a law
Albania	No	Professionals	No	No	No	Yes

57. Raporti tematik i CEPEJ: Përdorimi i teknologjisë së informacionit në gjykatat evropiane, 2016 (të dhënat e vitit 2014), faqet 85 dhe 46.

Mbështetur në këtë raport dhe në të dhënat dhe informacionet e mbledhura në këtë kontekst, CEPEJ-GT-QUAL hartoi udhëzimet për drejtësinë Elektronike të CEPEJ.⁵⁸ Këto udhëzime kanë për qëllim së pari inventarizimin e zgjidhjeve ekzistuese në shkallë evropiane, duke marrë në të njëjtën kohë parasysh objektivin e tyre dhe mundësinë për përmirësimin e cilësisë dhe efikasitetit të sistemeve gjyqësore dhe, së dyti, t'i ndihmojnë politikëbërësit në orientimin e procesit të ndryshimit drejt drejtësisë elektronike, duke i vendosur parimet e përgjithshme në perspektivë.

Udhëzimet adresojnë aplikacionet e drejtësisëelektronike në katër fusha kryesore: aksesit në drejtësi, komunikimi mes gjykatave dhe profesionistëve, administrimin e gjykatës dhe asistencën e drejtpërdrejtë në punën e gjyqtarëve dhe nëpunësve të gjykatave.

5.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI

Kushtetuta Shqiptare parashikon ngritjen e sistemeve të teknologjisë së informacionit në gjykata dhe në prokurori përmes një vendimi të Këshillit të Ministrave.⁵⁹ Më konkretisht, Ligji i ri për institucionet e Qeverisjes së Sistemit të Drejtësisë parashikon zhvillimin e sistemit të teknologjisë së informacionit që do të sigurojë akses të plotë për Inspektorët e Lartë të Drejtësisë në të dhënat qëpërmban i gjithë sistemi i teknologjisë së informacionit në lidhje me Këshillin e Lartë Gjyqësor, gjykatat, Këshillin e Lartë të Prokurorisë dhe prokuroritë.⁶⁰

Bashkekzistenca e sistemeve të ndryshme IT në sektorin e drejtësisë së Shqipërisë ka qenë pengesë e rëndësishme për eficientësinë dhe cilësinë e shërbimit që u ofrohet qytetarëve, si dhe kufizim sa i përket Nenet 6 të KEDNJ-së në garantimin plotësisht të sëdrejtës themelore për gjykim të drejtë.

5.2.1. Hartimi i një strategjie IT

Përdorimi si duhet i sistemeve ITndihmon në arritjen e një menaxhimi eficient brendapërbrenda autoriteteve të drejtësisë dhe në garantimin e miradministrimit të drejtësisë për të gjithë. Është e rëndësishme të hartohet një strategji kombëtare IT si një shtysë për modernizimin e të gjitha gjykatave, prokurorive dhe njërive profesionale të përfshira në gjykimin e një çështjeje për të përfutuar në mënyrë të plotë dhe të qëndrueshme nga përdorimi konsistent i instrumenteve IT brenda për brenda sistemit të drejtësisë.⁶¹

58. CEPEJ, Udhëzime për orientimin e ndryshimeve drejt Drejtësisë Elektronike: Inventarizimi i instrumenteve të përdorura dhe përmbledhje e praktikave të mira, Dokument i përgatitur nga CEPEJ-GT-QUAL, dhjetor 2016, i cili gjendet në: <https://rm.coe.int/16807482de>

59. Nenet 147/a dhe 148/b, të ndryshuar.

60. Ligji nr.115/2016 "Për institucionet qeverisëse të sistemit të drejtësisë", Neni 94.

61. Raporti i SEJII, kontributet për Strategjinë e Teknologjisë së Informacionit (IT) të Sistemit shqiptar të Drejtësisë, korrik 2018, fq. 1.

Një studim i SEJ II për këtë temë sugjeron një sërë çështjesh, të cilat duhet të adresohen nga strategjia IT. Ato janë identifikuar mes eksperiencave evropiane në këtë fushë në këndvështrimin e Udhëzimeve të CEPEJ për Drejtësinë Elektronike⁶² dhe punës së Grupit të Punës së CEPEJ për Cilësinë e Drejtësisë (GT-QUAL). Strategjia IT duhet të ndërtojë një udhërrëfyes për objektivat konkrete që duhet të arrihen brenda një afati specifik kohor i cili përfshin në rastin më të mirë pritshmëritë që duam të kemi nga një sistem i ri IT për funksionimin e sistemit të drejtësisë.

Ekspertët e CEPEJ kanë dhënë disa indikacione konkrete dhe kanë rekomanduar fuqimisht që të vazhdohet me përgatitjet paraprake në terren për hartimin e një strategjie të qartë dhe solide përmes:

- a) Kryerjes së një vlerësimi të qartë të situatës ekzistuese në lidhje me infrastrukturën IT në shkallë kombëtare (d.m.th. mjetet që janë në dispozicion sipas moshës së tyre dhe kuadrin teknik; vlerësimi të përdorimit të mjeteve IT nga aktorë të ndryshëm, si dhe shqyrtimi i praktikave të krijuara nga të gjithë përdoruesit me apo pa këto mjete; kuadrin rregullator dhe politikave si për sigurinë e internetit, mbrojtjen e të dhënave, ashtu edhe modeleve procedurale).
- b) Organizimit të një diskutimi të gjerë për vizionin e sistemit të drejtësisë për të ardhmen. Pikërisht mbi këtë vizion të përbashkët duhet të mbështetet edhe strategjia kombëtare.
- c) Mësimeve të nxjerra nga e kaluara: kryerja e një analizimi të sinqertë të përpjekjeve të mëparshme për modernizimin e sistemit të drejtësisë me apo pa IT, duke iu përgjigjur pyetjeve si: Cilat ishin pengesat dhe çfarë gabimesh janë bërë? Çfarë gabimesh duhet të shmangen? Udhëzimet e CEPEJ për Drejtësinë Elektronike dhe listat e kontrollit ofrojnë orientime të dobishme në këtë proces.
- d) Eksplorimit të mënyrave që do të përdoren për plotësimin e boshllëqeve: parashikimit të hapave që duhet të ndërmerren dhe të pengesave që duhet të tejkalohen në procesin e ndryshimit nga situata ekzistuese në situatën ideale.
- e) Planifikimit para zbatimit: kjo vlen veçanërisht sa i përket radhës së hapave që duhen marrë, eliminimit të pengesave, kohëzgjatjes së të gjithë procesit, kostove direkte dhe indirekte që duhet të merren parasysh, si dhe kostove shtesë për ndryshimin e menaxhimit.
- f) Hartimit të strategjisë duke adresuar pikat e ndryshme në dy dokumente - një dokumenti të shkurtër, i cili nuk duhet të ndryshohet deri në përfundim të afatit të parashikuar; si dhe një dokumenti tjetër të gjatë, ku të mund të bëhen ndryshime dhe përshtatje me kalimin e kohës në përputhje me mekanizmat e rishikimit dhe përditësimit. Dokumenti i parë duhet të bëhet publik për mobilizimin e aktorëve të ndryshëm rreth këtij vizioni, kurse i dyti mund të përdoret brendapërbrenda për vlerësimin e hapave të ndërmarrë për zbatimin e strategjisë. Sa i përket dokumentit të parë, mund të bëhen herë pas here kontrole periodike dhe rivlerësime të procesit.

62. Udhëzime për shtysat drejt Drejtësisë Elektronike, CEPEJ (2016)13, takimi i 28 i datës 7 dhjetor 2016.

Projekti IT duhet të ketë ekupe të dedikuara multidisiplinare të udhëhequra nga profesionistë në fushën e ligjit me aftësitë e nevojshme dhe me autoritetin e duhur, si dhe duhet të asistohet nga një drejtor teknik. Ky ekip pritet të mbulojë një sërë fushash: aspektet juridike dhe teknike të projektit, fusha si ergonomia, komunikimi rreth projektit, rezultatet e tij dhe trajnimin e përdoruesve.

Strategjia IT dhe projektet specifike IT duhet të mbështeten në disa parime të përgjithshme procedurale dhe materiale:

(1) Mbrojtja e pavarësisë së gjyqtarëve duhet të garantohet nëçdo kohë që vendimmarrja lehtësohet me mjetet e teknologjisë IT (bazat e të dhënave online, formularët modelë). Respektimi i parimit të pavarësisë nënkupton që të gjithë gjyqtarët të jenë në gjendje të marrin përgjegjësi personale për vendimet e tyre sa i përket përdorimit të mjeteve IT.

(2) Në procedurat që kryhen me mjete teknologjike duhet të garantohet parimi i adversarial. Kufizimet teknike që paraqesin mjetet IT nuk duhet të ndikojnë negativisht në asnjë mënyrë në të drejtat dhe privilegjet e palëve.

(3) Barazia e armëve të palëve duhet të respektohet në procedurat që lehtësohen me përdorimin e teknologjive IT. Në mënyrë të veçantë, procedurat në seancat gjyqësore duhet t'i japin akses të gjitha palëve në të njëjtat mjete (p.sh. instrumente për të bërë kërkime në dosjet elektronike, sidomos kur dosjet janë veçanërisht voluminoze apo në rastin e rindërtimit të fakteve me përdorimin e imazheve të gjeneruara nga kompjuteri në liability case).

(4) Aksesi në drejtësi është qëllimi final i politikave në lidhje me informimin e qytetarëve dhe informimin e publikut në tërësi me mjete që prodhojnë të dhëna të hapura.

5.2.2. Mbrojtja e të dhënave dhe menaxhimi i riskut

Ngritja e një sistemi IT duhet patjetër të marrë parasysh çështje që kanë të bëjnë me pronësinë e të dhënave dhe të garantojë trajtim të sigurt dhe të përshtatshëm të të dhënave, si dhe rikuperim të sistemit të informacionit, nëse është e nevojshme. Kjo kërkon që, pikë së pari, të vendoset se si do të ruhen të dhënat për periudha të gjata kohe dhe në çfarë pajisjesh elektronike do të ruhen ato. Për këtë qëllim, është e rëndësishme të llogaritet kapaciteti i aplikacionit IT në fjalë për prodhimin e të dhënave në një plan afatshkurtër, afatmesëm dhe afatgjatë. Kjo llogaritje përcakton hapësirën e nevojshme për ruajtjen e të dhënave që sistemi i aplikacionit IT të funksionojë si duhet. Kjo ndihmon në planifikimin e kostove, rritjen e tyre në të ardhmen dhe luhatjet që mund të pësojë tregu.

Menaxhimi i riskut nga këndvështrimi i Kancelarit duhet të përbëhet kryesisht nga monitorimi i çështjes së aksesit në të dhënat gjyqësore, të cilat duhet të sigurohen ndaj ndërhyrjeve nga jashtë, por edhe nga këndvështrimi i keqpërdorni të tyre brenda për brenda institucionit⁶³. Nga pikëpamja organizative, Kancelari është në pozicionin kyç për të marrë masat që të dhënat e gjykatës të menaxhohen nga stafi administrativ me nivelin e duhur të sigurisë së të dhënave dhe që procedurat e nevojshme të jenë të përcaktuara si duhet. Personeli duhet të trajnohet në mënyrë të mjaftueshme dhe të përshtatshme.

5.2.3. Politikat IT në nivel kombëtar dhe në nivel gjykatë

Mjetet më të zakonshme të teknologjisë IT në sistemin gjyqësor shqiptar janë Sistemi i Menaxhimit të Çështjeve (ICMIS, ARK-it, CICMIS), regjistrimi audio dhe programi kompjuterik për menaxhimin e kalendarit të sallave të gjyqeve. Ndonëse pajisjet IT në Shqipëri duken se janë të zhvilluara në të njëjtin nivel me ato të shteteve anëtare të Këshillit të Evropës të të njëjtin grup, duket se autoritetet gjyqësore nuk e përdorin sistemin IT të informacionit në mënyrë të plotë. Më poshtë jepet një tabelë e konstatimeve për Shqipërinë, sipas raportit të CEPEJ për përdorimin e IT-së në gjykatat evropiane.

	Performance and evaluation of courts (42)						Performance targets for each judge (15) (Q83)	Global index of performance, quality and evaluation tools (10)	
	National policies for quality and evaluation (10) (Q66 to Q69)	Measuring courts' activity (10) (Q70)	Performance targets at court level (10) (Q74)	Performance evaluation of court activity (10) (Q77, Q78)	Centralised institution for statistical collection (10) (Q80)	Dialogue betw een the public prosecutor service and courts as regards the w ay cases are presented before courts (1) (Q82)			Dialogue structure betw een law yers and courts as regards the w ay cases are presented before courts (1) (Q82-1)
Albania	8	7,3	0	5,4	10	0	0	5	6,2

Së bashku me hartimin e strategjisë IT për modernizimit e sistemit të informacionit në sektorin e drejtësisë, duhet të hartohet gjithashtu një politikë kombëtare për përdorimin e mjeteve IT, ku objektivi kryesor duhet të jetë gjetja e zgjidhjeve në lidhje me praktikat e komunikimit mes gjykatave dhe profesionistëve të ligjit, së bashku me cilësinë e të dhënave.

63. <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/-/cepej-publishes-its-guidelines-on-how-to-drive-change-towards-cyberjustice>

Udhëzime për politikat strategjike në nivel kombëtar dhe nivel gjykatash

Në nivel kombëtar, duhet të miratohen politika për:

- (a) përdorimin e informacionit dhe teknologjive të komunikimit në gjykata;
- (b) miratimin e një politike për nënkontraktim shërbimesh;
- (c) komunikimin me profesionistë në fushën e ligjit; dhe
- (d) cilësinë e të dhënave.

Në nivel gjykate, duhet të hartohen politika në lidhje me:

- (a) sigurinë fizike dhe sigurinë e infrastrukturës IT të gjykatës; dhe
- (b) cilësinë e të dhënave.

Janë dhënë edhe disa rekomandime që duhen marrë për bazë në hartimin e politikave për IT-në:

RRITJA E AKSESIT NË DREJTËSI: Gjykatat inkurajohen të zhvillojnë “të dhëna të hapura” në portalet e tyre në internet me qëllim informimin e qytetarëve dhe të publikut në tërësi. Kushdo duhet të ketë mundësinë e aksesit në vendimet gjyqësore online, pa pagesë. Vënia në dispozicion e këtyre të dhënave online është shumë përfituese për sektorë të ndryshëm, si p.sh. për siguracionet, bankat, tregun e punës dhe stacionet.

KOORDINIMI I GJYKATAVE DHE PROFESIONEVE NË FUSHËN E DREJTËSISË: Zhvillimi i teknologjive të informacionit kërkon bashkëpunim reciprok për ripërkufizimin e metodave të punës mes gjykatave dhe profesionistëve në fushën e drejtësisë (avokatë, prokurorë, përmbarues dhe ekspertë).

MËNYRAT E KOMUNIKIMIT: Në lidhje me komunikimet elektronike në të gjitha gjykata duhet të zhvillohen mënyra uniforme komunikimi. Ndryshimet e reja në legjislacion dhe në strukturën e gjykatës mund të pasqyrohen në mënyrat e komunikimit për detyra të caktuara që kërkojnë përpunim automatik.

MBROJTJA E TË DHËNAVE: Konsistenca teknike dhe siguria e të dhënave duhet të sigurohen me qëllim garantimin e konfidencialitetit gjatë shkëmbimeve mes sistemit IT të gjykatave dhe sistemit IT të profesionistëve tjetërë në fushën e drejtësisë, si p.sh. dhomat e avokatisë. P.sh., komunikimi joshkresor që përdoret në procedurat ndërkufitare duhet të garantojë konfidencialitetin dhe harmonizimin e kodeve të etikës në lidhje me të drejtën e avokatëve për prova (elektronike).

CILËSIA E TË DHËNAVE DHE ZHVILLIMET E SAJ: Politikat për cilësinë e të dhënave në nivel kombëtar dhe lokal duhet të adresojnë vulnerabilitetin e atyre aktiviteteve gjyqësore që preken nga zhvillimi i IT-së. P.sh., përdorimi i drejtësisë parashikuese është një tendencë që po haset në vende të ndryshme, ku mjetet e analizimit të të dhënave voluminoze synojnë ofrimin e mbështetjes për procesin e ndjekjes penale, dënimin ose

politikat dëshmëpërblyese, si dhe ndihmojnë për parashikimin e pasojave të një gjykimi të caktuar.

TRAJNIMI I STAFIT: Trajnimi i stafit IT kërkohet si masë për mbrojtjen dhe sigurinë e komunikimeve online. Stafi i administratës gjyqësore duhet të ketë kualifikimet dhe trajnimet e duhura për të garantuar sigurinë e të dhënave në organet funksionale gjyqësore, sa herë që besimi i qytetarëve përbën shtysën kryesore.

INFRASTRUKTURAIT: Infrastruktura solide është parakusht për besueshmërinë teknike të sistemit IT. Në mungesë të infrastrukturës, aplikacionet IT mund të çonin shumë shpejt në krijimin e një numri të madh çështjesh të prapambetura dhe të rrezikonin mospasjen e përfitimeve të pritshme.

KALIMI NGA DREJTËSIA E BAZUAR NË SHKRESA NË DREJTËSINË PA SHKRESA: Kalimi nga drejtësia e bazuar në dokumente shkresore në një drejtësi që nuk bazohet në dokumente shkresore është një proces që kërkon kohë. Rekomandohet fuqimisht që të mbahen për momentin të dyja këto sisteme të menaxhimit të punës: sistemi i bazuar në letra për të garantuar vlerën shkresore të dokumenteve dhe sistemi pa letra për një komunikim më të lehtë dhe më të shpejtë (sidomos për dosjet e mëdha). Dokumentet shkresore dhe çdo mjet tjetër fizik mund të trajtohet dhe të lehtësohet përmes përdorimit të një sistemi etiketimi që konsiston në përdorimin e etiketave të skanueshme për futjen e tyre në një bazë të dhënash (p.sh. dosjet, dokumentet dhe vulat mund të shënjojnë me një logo të identifikueshme me Radio-frekuencë (RFID), që mund të lejojë përcaktimin e vendndodhjes së tyre gjeografike në kohë reale në hartën e strukturës gjyqësore.

6. Udhëzues për zhvillimin e sondazheve gjyqësore

6.1. UDHËZIMET DHE RAPORTET E CEPEJ

Sondazhet gjyqësore përbëjnë një element kyç të politikave që synojnë krijimin e një kulture cilësie që reflekton konceptin e drejtësisë të fokusuar gjithmonë e më shumë tek përdoruesit e shërbimit dhe jo thjesht tek performanca e brendshme e sistemit gjyqësor. Kryerja e sondazheve gjyqësore ka ardhur jo vetëm si nevojë për matjen e kënaqësisë së përgjithshme të përdoruesve në lidhje me cilësinë e shërbimeve të gjykatës, por edhe si vlerësimi i aspekteve specifike të aktivitetit të gjykatës që lidhen me sistemin e drejtësisë, si p.sh. ndikimi i çështjeve me profil publik, identifikimi i shkaqeve bazë të vonesave, apo tarifave të larta gjyqësore.

CEPEJ-GT-QUAL ka hartuar një udhëzues metodologjik (Udhëzuesi) për autoritetet qendrore të gjykatave, si dhe për gjykata individuale që dëshirojnë të zhvillojnë sondazhe gjyqësore.⁶⁴Ky mjet bazohet në eksperiencën e shteteve të caktuara anëtare dhe në praktikat më të mira. Udhëzuesi sqaron dallimet bazë mes llojeve të ndryshme të sondazheve (sondazhet mbi opinionin, sondazhet e cilësisë, sondazhet e kënaqësisë) dhe kategoritë e synuara të përdoruesve të gjykatave (palët në proces – të akuzuarit, palët e dëmtuara, dëshmitarët – profesionistët e fushës së drejtësisë – gjyqtarët, prokurorët, avokatët – dhe përdorues të tjerë – stafi jogjyqtar, dëshmitarët ekspertë, punonjësit e burgjeve, etj.). Ai përmban disa shpjegime për fazat kryesore të sondazheve dhe dy pyetësorë modelë për përdoruesit e gjykatave dhe për avokatët.

6.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI

Sondazhet gjyqësore sponsorizohen përgjithësisht nga gjykatat përkatëse. Gjykatat përkatëse deri tani nuk i kanë pasur mekanizmat e nevojshëm dhe rregulloret e brendshme të nevojshme për kryerjen e sondazheve të kënaqësisë së përdoruesve me sistemin gjyqësor. Sondazhet për kënaqësinë e përdoruesve të gjykatave

64. Udhëzuesi i CEPEJ për zhvillimin e sondazheve të kënaqësisë për përdoruesit e gjykatave në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës, miratuar në takimin e 28 plenar të CEPEJ më 7 dhjetor 2016.

në vitin 2015 janë mbështetur nga CEPEJ përmes projektit SEJ I.⁶⁵Sondazhet u zhvilluan në 10 gjykata shqiptare pilot, dhe treguan se kishte një boshllëk të madh mes perceptimit të përdoruesve për cilësinë e shërbimeve të gjykatave dhe nivelin real të kënaqësisë së tyre në lidhje me këto shërbime.

SONDAZHET E KËNAQËSISË NË SHQIPËRI (2015): Objektivi ishte prezantimi – për herë të parë - i sondazheve të kënaqësisë si një mjet për matjen e performancës së gjykatave dhe të aspekteve të përgjithshme të sistemit të drejtësisë në Shqipëri me qëllim identifikimin e tendencave në nivel kombëtar. Rezultatet e këtij sondazhi ishin edhe baza e reformës në drejtësi të vitit 2016.

Me kuadrin e ri ligjor,⁶⁶ KLGj-ja ka kompetencën të miratojë rregullore të brendshme për zhvillimin e sondazheve të vlerësimit të shërbimeve të gjykatave nga përdoruesit e gjykatave. Përveç kësaj, Këshillat e Gjykatave do të kenë edhe kompetencën të organizojnë takime sistematike me përdoruesit e gjykatave me qëllim rritjen e efikasitetit dhe cilësisë së drejtësisë.⁶⁷

Në maj të vitit 2017, SEJ II organizoi një aktivitet për të matur perceptimin e përgjithshëm të sondazheve të kënaqësisë mes gjykatave, duke marrë si pikë reference rezultatet e sondazheve të kënaqësisë të zhvilluara në kuadrin e projektit SEJ I. Për këtë qëllim, u zhvillua një projekt për kryerjen e sondazheve të kënaqësisë në dy gjykata pilot: Gjykatën Administrative të Apelit të Tiranës dhe Gjykatën e Shkallës së Parë të Shkodrës.⁶⁸Në Gjykatën e Tiranës u shpërndanë dy pyetësorë, për përdoruesit e gjykatës dhe për avokatët. Pyetësori për përdoruesit e gjykatës (24 pyetje) përfshinte seksione në lidhje me: (1) aksesueshmërinë dhe ambientet e gjykatës, (2) funksionimin e gjykatës, (3) gjyqtarët dhe seancat e gjykimit, (4) prokurorët, (5) aksesin në informacion dhe (6) funksionimin e përgjithshëm të sistemit të drejtësisë. Pyetësori për avokatët (21 pyetje) përfshinte disa seksione në lidhje me: (1) marrëdhënien mes gjykatave dhe avokatëve, (2) gjyqtarëve dhe seancave të gjykimit, (3) vendimeve të gjykatave, (4) shërbimeve të gjykatave dhe (5) burimeve të gjykatave.

Kjo Masë kishte për qëllim promovimin e metodologjisë së CEPEJ dhe mjeteve të sipërpërmendura për sondazhet gjyqësore.

65. Analizë e rezultateve të sondazhit të kënaqësisë së përdoruesve të gjykatës në 10 gjykata të Shqipërisë, Marco Fabri, Instituti Kërkimor për Sistemet Gjyqësore, Këshilli Kombëtar i Studimeve të Italisë (IRSIG-CNR)Bolonjë, Itali, 2016.

66. Neni 94 i Ligjit nr.115/2016“Për organet qeverisëse të sistemit të drejtësisë”

67. Neni. 38(f), I Ligjit nr. 98/2016.

68. Shih raportin “Analiza e rezultateve të sondazheve të kënaqësisë të përdoruesve të gjykatave në dy gjykata në Shqipëri”, Tiranë, qershor 2018.

6.2.1. Hapat për zhvillimin e sondazheve gjyqësore

Çdo sondazh gjyqësor duhet të paraprihet nga një fazë përgatitore për ngritjen e një grupi pune me personat kyçë nga administrata e gjykatës, departamenti i menaxhimit dhe sektori i statistikave dhe financës. Në këtë fazë paraprake, grupi i punës mbledh informacione ekzistuese nga raportet e aktiviteteve, statistika nga vitet e fundit, rezultatet e sondazheve paraardhëse të kënaqësisë, si dhe vendos se çfarë qasjeje duhet të ketë sondazhi. Grupi i punës monitoron gjithë procesin për kryerjen e sondazheve të kënaqësisë.

Zhvillimi i sondazheve të kënaqësisë kërkon përfshirjen e sa më shumë aktorëve që të jetë e mundur. Grupi i punës duhet të ngrejë një Komitet Drejtues të përbërë nga aktorë të ndryshëm kryesorë që mund të kontribuojnë me përvojën dhe ekspertizën e tyre të vyer. Komiteti Drejtues përcakton objektivat e sondazhit, përcakton përdoruesit e synuar si dhe dimensionet e kampionit, për mbajtjen e pyetësorit dhe afatin kohor për zhvillimin e sondazhit. Zakonisht, objektivat mund të përfshijnë monitorimin e kënaqësisë së përdoruesve, matjen e performancës së gjykatës, përmirësimin e ofrimit të shërbimeve, reformën e sistemit në drejtësi, etj.

Në kuadrin e sondazheve të kënaqësisë që u zhvillua në Shqipëri në vitin 2015, u ngrit një Komitet Kombëtar Koordinimi për të përcaktuar përmbajtjen e pyetësorëve. Ky Komitet përbëhej nga përfaqësues të Këshillit të Lartë të Drejtësisë (tashmë i zëvendësuar nga KLGj-ja), Ministria e Drejtësisë dhe përfaqësues të gjykatave. Ky Komitet është mbledhur disa herë për të diskutuar përmbajtjen e pyetësorit të CEPEJ nën mbikëqyrjen e ekspertëve ndërkombëtarë të CEPEJ.

Në kontekstin e sondazheve të kënaqësisë të zhvilluara në dy gjykatat pilot në Shqipëri në vitin 2018, njësia që u përdor si kampion për përdoruesit e gjykatave dhe për avokatët u zbërtheu sipas moshës, gjinisë, arsimit, llojit të çështjeve, si dhe vendbanimit.

Sondazhi i kënaqësisë i zhvilluar në Gjykatën Administrative të Apelit të Tiranës filloi në shkurt të vitit 2018. Deri në fund të këtij muaji, intervistuesit u trajnuan, u zhvillua një test në terren për të parë nëse versioni paraprak i pyetësorëve ishte i kuptueshëm, u zhvillua një kontroll logjik i secilit pyetësor të plotësuar nga studiuesit dhe përfundoi mbledhja e pyetësorëve. Në maj të vitit 2018, rezultatet e sondazhit u analizuan dhe u finalizua raporti në lidhje me to.

Si rregull, kampioni nuk duhet të jetë më i vogël sesa 120 njësi. Në përgjithësi, sa më i detajuar jetë niveli i të dhënave, aq më i madh duhet të jetë kampioni.

Në sondazhet e kënaqësisë të kryera në Shqipëri në vitin 2018, kampioni ishte 150 persona për pyetësoin e përdoruesve dhe 30 persona për pyetësoin e avokatëve. Në Gjykatën Administrative të Apelit të Tiranës, u mblohdën 151 pyetësorë të plotësuar nga përdoruesit dhe 30 nga avokatët. Në Gjykatën e Rrethit të Shkodrës, u mblohdën 35 pyetësorë të plotësuar nga avokatët dhe 138 nga përdoruesit.

Në të dyja këto gjykata, u intervistuan rreth 360-370 pjesëmarrës, të cilët iu përgjigjën pyetësorëve. Për kryerjen e intervistave u përfshin 9 intervistues me eksperiencë si pedagogë në fushën e drejtësisë ose si avokatë.

KOSTOT E SONDAZHEVE: Sondazhet e Kënaqësisë janë mjete që përdoren për të përcaktuar qëllimet dhe objektivat e menaxhimit. Për këtë arsye, gjykatat supozohet t'i kryejnë ato çdo tre vjet.

Gjykatat duhet të marrin masat e nevojshme për të pasur burimet e nevojshme njerëzore dhe financiare për kryerjen e këtyre sondazheve në bazë të buxheteve të tyre. Kostot e sondazheve mund të variojnë në varësi të objektivave dhe qëllimeve të sondazhit. Pyetësorët e CEPEJ mund të përdoren pothuajse pa asnjë kosto, në rastet kur qëllimi i sondazhit të kënaqësisë është menaxhimi i brendshëm i gjykatës. Në rast se qëllimi i sondazhit është performanca e të gjithë sistemit të drejtësisë mund të nevojiten buxhete dhe burime njerëzore shtesë.

Kostot e sondazheve mund të ndahen në katër kategori kryesore: (1) puna në terren (2) futja e të dhënave (3) kodimi i pyetjeve të hapura dhe (4) analiza e të dhënave.

KOHA E NEVOJSHME PËR PLOTËSIMIN E PYETËSORIT: Koha standarde e plotësimit të pyetësoin varet nga lloji i pyetësoin: pyetësoin me gjatësi normale (5-7 minuta); pyetësorët që plotësohen në mënyrë të pavarur dhe që dërgohen me post ose përmes internetit (15-20 minuta); pyetësorët me telefon (10-15 minuta); pyetësorët që plotësohen në shtëpi ose në gjykatë (30 minuta). Në rast pyetësorësh më të gjatë, përdoruesve duhet t'u vihet në dispozicion një ambient i veçantë.⁶⁹

STRUKTURA E PYETËSORIT

- Pyetësoin duhet të shoqërohet nga një njoftim paraprak, ku shënohen *sponsori dhe qëllimet e sondazhit*. Në këtë njoftim duhet të theksohet respektimi i *anonimitetit* dhe duhet të jepet informacion në lidhje me *parimet etike* në lidhje me përdorimin e të dhënave të ofruara.
- Pyetësoin duhet të fillojë me një seksion prezantues të pyetjeve të thjeshta, të cilat kanë për qëllim të filtrojnë dhe të detajojnë kategorinë e përdoruesve që do të intervistohen, sipas treguesve si moshë, gjinia, pozicioni, përdorues aktualë ose jo, përdorues në raste të veçanta, etj.

69. Shih tabelën në aneksin 3.

- Temat kryesore të pyetësorit duhet të organizohen sipas titujve, duke filluar me perceptimin e përgjithshëm të shërbimit dhe duke kaluar nëaspekte më specifike, si p.sh. aksesimi në informacion, ambientet e gjykatës ose funksionimi i gjykatës (pritja, kontakti me gjyqtarët dhe prokurorët, etj.).
- Temat e ndryshme të përzgjedhura duhet të përbëhen nga një sërë çështjesh që trajtohen përmes pyetjesh të thjeshta dhe pyetjesh më delikate.
- Forma e pyetësorit zakonisht duhet të konsistojë në *pyetje të mbyllura* që përpunohen lehtësisht ose tip deklarash, të cilat mund të shoqërohen, nëse është e mundur, nga *pyetje të hapura* në mënyrë që përdoruesit të mund të japin opinionin e tyre për çështje që ata i gjykojnë të rëndësishme dhe që mund të mos jenë përfshirë në sondazh.
- Pyetësi duhet të ketë një pjesë fikse që përmban disa tregues kyç që janë të përbashkët për të gjithë gjykatat në Evropë dhe që i përshtaten nevojave procedurale. Ai mundet gjithashtu të përfshijë edhe disa pjesë që mund të përshtaten për të reflektuar natyrën specifike të gjykatës në fjalë dhe për të parë se cilat janë problemet që menaxherët e gjykatave i konsiderojnë shumë të rëndësishme.
- Gjuha e përdorur duhet të jetë e qartë (fjali të shkurtra, të qarta), neutrale (pa fjali negative dhe pa fjali emotive) dhe të kuptohen lehtësisht nga të gjithë përdoruesit e gjykatës.

Rezultatet e sondazhit në Gjykatën Administrative të Apelit të Tiranës (2018) tregojnë se përdoruesit e gjykatës duket se kanë pritshmëri të larta sa u përket ambienteve të sallave të gjyqeve, qëndrimit dhe sjelljes së gjyqtarëve dhe qartësisë së vendimeve. Përdoruesit e gjykatës duket se janë shumë të kënaqur për të gjitha këto aspekte: korrektesën në kohë të seancave të gjykimit, qartësinë e fletëhirrjeve dhe kushtet e pritjes. Nga ana tjetër, niveli më i ulët i kënaqësisë shihet në lidhje me ambientet e sallave të gjykimit dhe vendosjen e sinjalistikës/tabelave në ndërtesat e gjykatës.

Rezultatet vlejné për të llogaritur boshllëkun midis rëndësisë së lartë përkundrejt kënaqësisë së ulët që shprehet nga përdoruesit e gjykatës. Përmasat e këtij boshllëku tregojnë saktësisht nivelin e pakënaqësisë së përdoruesve të gjykatës në lidhje me aspekte të ndryshme të aktiviteteve të gjykatës, të cilat duhet të korrigjohen dhe të zgjidhen në të ardhmen. Duke i verifikuar rezultatet në grafikë për rëndësinë dhe kënaqësinë, në bazë të përqindjes së boshllëkut për çdo aspekt të aktivitetit të gjykatës, mund të hartohet një listë e problemeve që kanë përjetuar përdoruesit e gjykatës. Praktikisht, kjo metodë është mënyra bazë që do të përdoret për departamentet e menaxhimit në gjykata dhe që do t'i ndihmojë ato të ndërtojnë një udhërrëfyes, ku identifikohen problemet dhe hapat konkretë që duhen marrë për zgjidhjen e tyre.

Sondazhi i zhvilluar në gjykatën Administrative të Apelit të Tiranës (2018), mundësoi ndjekjen e disa prej problemeve më të rëndësishme në bazë të verifikimit të shifrave “Rëndësia e Lartë kundrejt Kënaqësisë së Ulët”. Në bazë të gjetjeve të rezultateve, u krijua mundësia të propozoheshin disa rekomandime konkrete:

- Më shumë trajnim për gjyqtarët dhe për stafin e gjykatës me qëllim përmirësimin e aftësive të tyre, qëndrimin, sjelljes, disponueshmërisë dhe komunikimit.
- Rritja e efikasitetit të mekanizmit disiplinor me qëllim përmirësimin e korrektesës në kohë të seancave gjyqësore dhe dhënies së vendimeve të gjykatës në kohë.
- Përmirësimi i cilësisë së arsytimit të vendimeve të gjykatës (për këtë qëllim u propozua përgatitja e disa formularëve modelë për vendimet e gjykatave së bashku me trajnimin e mëtejshëm të gjyqtarëve në këtë aspekt).
- Përmirësimi i mjeteve të komunikimit me avokatët duke organizuar takime periodike, duke u fokusuar sidomos tek kalendari i seancave gjyqësore.
- Përmirësimi i aksesit në jurisprudencë dhe i cilësisë së faqes zyrtare të gjykatës.
- Përmirësimi i efikasitetit të mjeteve informuese për përdoruesit e gjykatës (avokatët) me qëllim që ata të marrin përgjigje për kërkesat e tyre në kohë reale (më shumë trajnim për stafin administrativ, më shumë takime periodike me avokatët)
- Rritja e efikasitetit dhe efikasitetit të organizimit të brendshëm të gjykatës (ndarje e qartë e roleve të stafit dhe gjyqtarëve, menaxhim më i mirë i monitorimit të afateve për çdo hap të procesit).
- Përmirësimi i mekanizmave për zbatimin e vendimeve të gjykatës (rritja e kanaleve të komunikimit me përmbartuesit me qëllim monitorimin e tyre nga afër).

7. Udhëzime për Ambientet e Gjykatave

7.1. UDHËZIMET DHE RAPORTET E CEPEJ

Si pjesë e misionit të tij për të ndihmuar shtetet anëtare për përmirësimin e efikasitetit dhe cilësisë së shërbimit publik që ofrohet nga sistemi i drejtësisë, sidomos vis-à-vis pritshmëritë e praktikantëve dhe përdoruesve të drejtësisë, CEPEJ-GT-QUAL ka hartuar një sërë Udhëzimesh për organizimin dhe aksesueshmërinë e ambienteve të gjykatave⁷⁰

Udhëzimet ofrojnë një kuadër reference që mund të përdoret nga administratorët dhe vendimmarrësit për ndërtimin e ambienteve të reja të gjykatave apo për ndryshime që mund të bëhen në ndërtesat e vjetra. Vizioni që kanë pasur për bazë këto Udhëzime është domosdoshmëria e rinovimit apo ndërtimit të gjykatave të reja në mënyrë të tillë që të garantojnë ofrimin e një drejtësie cilësore dhe marrjen parasysh të pritshmërive të përdoruesve, qofshin ato të lidhura me procesin e debatit gjyqësor apo me kuadrin e pritjes në gjykata - sidomos për personat me kufizime në lëvizje - apo në lidhje me ushtrimin konkret të të drejtave të të pandehurve apo të drejtave të personave të arrestuar.

Udhëzimet ofrojnë një mjet të rëndësishëm për identifikimin e faktorëve që duhet të merren parasysh me qëllim rritjen e cilësisë së shërbimit publik dhe lehtësimin e akomodimit të publikut.

7.2. KONTEKSTI LIGJOR, INSTITUCIONAL DHE PRAKTIK NË SHQIPËRI

Gjykatave shqiptare u ka munguar rregullimi ligjor, mekanizmat dhe masat organizative dhe institucionale për sigurinë e gjykatave dhe për mbrojtjen e ndërtesave të gjykatave.

70. Udhëzime për organizimin dhe aksesueshmërinë e ambienteve të gjykatave, CEPEJ (2014)15, 11-12 dhjetor 2014.

Duhet të hartohen dy politika në nivel kombëtar: një politik për sigurinë e gjykatave dhe tjetra për sigurinë ndaj zjarrit në ndërtesat e gjykatave. Autoriteti përgjegjës për këtë duhet të jetë administrata qendrore në nivelin e saj më të lartë.

Politika e sigurisë përcakton objektivat në planin afatmesëm dhe afatgjatë: kështu, ajo reflekton pikat e dobëta ekzistuese dhe kërcënimet ndaj ndërtesave të gjykatave, cakton personat përgjegjës dhe siguron trajnimin e stafit për përmirësimin e vazhdueshëm të sigurisë.

Politika ndaj sigurisë ndaj zjarrit në ndërtesat e gjykatave përcakton parime, rregulla teknike specifike për mbrojtjen nga zjarri dhe jep rekomandime për parandalimin e rrezikut të zjarrit, si dhe rekomandime të tjera teknike.

Legjislacioni shqiptar parashikon që Këshilli i Ministrave të ngarkohet me përcaktimin e kriterëve dhe procedurave për garantimin e rendit dhe sigurisë në gjykata pas konsultimit me KLGj-në.⁷¹ Gjithashtu, Këshilli i Gjykatës miraton rregulla specifike për sigurinë dhe çështje të sigurisë në gjykatë.⁷² Këshilli i Gjykatës është gjithashtu organi që shqyrton ankesat që lidhen me çështje të infrastrukturës së gjykatës, ndërsa Kancelarët luajnë rol në mirëmbajtjen e ambienteve të gjykatave.⁷³

Në kuadrin e projektit SEJ II, është përgatitur një raport për sigurinë në gjykatat shqiptare⁷⁴ (i mbështetur në rezultatet e një misioni faktmbledhës) pasuar nga një seminar me përfaqësues të gjykatave për diskutimin e rekomandimeve të propozuara në këtë aspekt. Ky raport u hartua me qëllim identifikimin e çështjeve për zbatimin e dispozitave ligjore në praktikë sa i përket sigurisë së gjykatave dhe mbrojtjes dhe sigurisë fizike të ambienteve të gjykatave.

Raporti “Përmirësimi i sigurisë në gjykatat shqiptare” thekson një sërë sfidash:

- Nuk ka informacion të detajuar dhe shterues për ndërtesat e gjykatave:⁷⁵ godinat e disa gjykatave ndodhen në blloqe godinash dhe në raste të tjera, në të njëjtën godinë ndodhen zyra të gjykatave tëndryshme.
- Nuk ekziston një master plan për përcaktimin e prioriteteve të rinovimit dhe/ose rikonstruktimit të ndërtesave me qëllim statusin e tyre teknik, rregullator dhe funksional.
- Nuk ka dokumente reference mbi të cilat mund të mbështeten gjykatat (p.sh, rregullore të brendshme model, specifikime teknike, orientime teknike, tabela sipërfaqesh, program kuadër, etj.).

71. Neni 49 i Ligjit nr.98/2016 për organizimin e pushtetit gjyqësor

72. Ibid, Neni 38

73. Ibid, Neni 39

74. Raport i SEJ II “Përmirësimi i sigurisë në gjykatat shqiptare”, 2018.

75. Tabela e nxjerrë nga Zyra e Administrimit të Buxhetit Gjyqësor mundëson një listë juridiksionesh me sipërfaqet korresponduese, por jo informacione që kanë të bëjnë me cilësinë.

- Nuk ka njëorganizimin të strukturuar nga niveli qendror në nivelin juridiksional, dhe nuk ka gjithashtu staf të specializuar për monitorimin e projekteve të reja dhe ristrukturimin global.
- Kryetari i gjykatës është i ngarkuar me mbikëqyrjen e zbatimit të politikës së sigurisë, por në praktikë kjo mbetet e vështirë për t'u zbatuar, duke qenë se për këtë qëllim nuk ka burime në dispozicion në nivel gjykate (p.sh. nuk ka udhëzime, trajnime të stafit të gjykatës, rregulla për mirëmbajtjen e pajisjeve teknike, verifikimin, etj.).
- Nuk ka një kuadër ligjor në nivel kombëtar për vendosjen e kushteve për respektimin e dinjitetit njerëzor dhe për të drejtat e të pandehurve.
- Nuk ka një mekanizëm për të verifikuar në mënyrë periodike zbatimin e rregullave të sigurisë ndaj zjarrit.
- Nuk ka raportime periodike mbi incidentet ndaj autoriteteve qeverisëse në nivel qendror që mund të gjenerojnë masa për korrigjimin e situatës.
- Ka një kërkesë të lartë për rritjen e numrit të sallave të gjyqeve.
- Nuk ka asnjë dokument që të bëjë parashikime të sipërfaqeve tënevojshme për çdo gjykatë dhe llogaritje të mospërputhjeve me sipërfaqet ekzistuese.
- Zonat e pritjes së publikut janë më të vogla se duhet dhe zakonisht nuk ka një ndarje të rrugëve hyrëse nga rrugët dalëse të gjykatës.
- Zbatimi i projekteve në shkallë të vogël dhe në shkallë të madhe u lihet në dorë juridiksioneve të gjykatave, të cilat kanë shkallë të lartë autonomie, ndërkohë që nuk ka asnjë projekt global në nivel kombëtar për këtë qëllim.
- Kushtet për shërbimet e jashtme (shërbimi i përmbartimit, përmbartuesit, avokatët) në gjykatë nuk janë të përcaktuara qartë dhe situatat në lidhje me këtë fushë mund të variojnë ndjeshëm nga një gjykatë në tjetrën.
- Ndarja e prokurorive dhe gjykatave ngre pikëpyetje rreth këtyre dy organeve të përfshira në proceset ligjore.

7.2.1. Hapat për zbatimin e politikës së sigurisë

VLERËSIMI I PËRGJITHSHËM

Udhëzimet CEPEJ sugjerojnë që Kancelari, nën mbikëqyrjen e Këshillit të Gjykatës, të ketë detyrimin të mbledhë të dhëna dhe të bëjë vlerësime të treguesve të mëposhtëm:

- Grupimin e zonave të ndryshme në të njëjtin vend
- Kushtet e ndërtesës
- Mundësitë për ndryshime/modifikime
- Vendndodhjen
- Ruajtjen e funksionimit të vazhdueshëm të gjykatave
- Marrjen parasysh të burimeve buxhetore
- Aktivitetin e ardhshëm të parashikuar të gjykatës

ANALIZIMI I TË DHËNAVE KOMBËTARE

Informacioni i përpunuar, siç mbështetet nga raportet dhe nga dokumente të tjera relevante, duhet t'i dorëzohet KLGj-së për analizën globale të të dhënave në shkallë kombëtare.

Vlerësimi i ambienteve të gjykatave do të duhet të zhvillohet paralelisht me rishikimin e hartës gjyqësore që është në proces e sipër.⁷⁶

ZONIMI

- Janë tre zona brendapërbrenda ndërtesës së gjykatës që kërkojnë vëmendje specifike për shërbimet, masat e sigurisë për vetë godinën, si dhe rregulla për lëvizjet brendapërbrenda godinës, konkretisht: (1) zona e pritjes për publikun, (2) zona e stafit gjyqësor dhe (3) zona e sigurisë. Këto zona duhet të jenë të ndara qartë nga njëra-tjetra: ato që janë të destinuara për akses publik, zonat e gjyqtarëve dhe zonat e punonjësve të gjykatës.
- Gjykatat duhet të kenë ambiente të përcaktuara për arkivimin e dosjeve dhe provave sipas rregullave procedurale për një numër të caktuar vitesh. The logistical aspects need to ensure easy access for delivery vehicles, uploading and subsequent transfer by trolley to storage areas. Duhet të parashikohen gjithashtu edhe shërbime të caktuara për publikun dhe për stafin (p.sh. zona për restorant dhe për kafe, çezma, terminale Wi-Fi dhe biblioteka).
- Sa i përket rolit themelor që luajnë avokatët në procedura të ndryshme, është e nevojshme të ketë zona konfidenciale ku avokatët të mund të takohen me klientët e tyre në ambientet e gjykatës.
- Gjithashtu, shërbimet për qytetarët në zonën publike duhet të jenë të garantuara, d.m.th. seancat e hapura për publikun, chamber hearings, takimet e këshillimit, zonat ku qytetarët mund të presin për procedurat e regjistrimit.
- Është e domosdoshme që të veçohen rrugët për qëllime të ndryshme, për publikun, stafine gjykatës dhe personat e ndaluar. Për arsye sigurie, është e domosdoshme të ketë një rrugë specifike dhe të ndarë për personat e ndaluar. Në varësi të madhësisë së gjykatës, për stafin mund të ketë hyrje të ndarë. Duhet gjithashtu të sigurohen edhe rrugë kalimi për panelet e gjykimit dhe për dëshmitarët vulnerabël (ose të veçanta për ta ose të përbashkëta me nëpunësit e gjykatës).
- Për të miturit dhe viktimat që marrin pjesë në seanca gjyqësore duhet të ketë akses të kufizuar.

SIGURIMI I AKSESUESHMËRISË SË GJYKATAVE

- Zonat e pritjes duhet të jenë të përshtatshme për njerëzit (si ata me aftësi të kufizuara, ashtu edhe për personat pa aftësi të kufizuara), d.m.th. përdorimi i counters në të dyja nivelet dhe vendosja e mjeteve ndihmëse audio për personat që kanë probleme me dëgjimin.
- Nga stafi që pret publikun mund të ofrohet një fletëpalosje ku tregohet planvendosja e departamenteve të ndryshme në gjykatat e mëdha. Informacioni ku tregohet kalendari i seancave gjyqësore apo palëve përkatëse (numri i katiti,

76. CEPEJ ka hartuar disa udhëzime për krijimin e hartave gjyqësore (CEPEJ(2013)7Rev1).

numri i sallës, sektori i ndërtesës, etj.) mund tëshfaqet në monitorë.

- Në secilin kat të vendosen shenja drejtuese me vija dhe shigjeta që tregojnë drejtimin që duhet të ndiqet ose shenja treguese më të detajuara⁷⁷ (kjo ështëveçanërisht e nevojshme në ndërtesa ku ndodhet gjykata të ndryshme).
- Nevojat e personave me kufizime në lëvizje mund të merren parasysh jo vetëm në përcaktimin e rrugëkalimeve të publikut, por edhe në rrugëkalimet për personat që gjykojnë në gjendje të ndaluar dhe për praktikantët e drejtësisë.
- Staf i pritjes i gjykatës duhet të jetë lehtësisht i dallueshëm dhe i pranishëm fizikisht, nëmënyrë që t'i përgjigjet çdo pyetjeje nga përdoruesit e gjykatës, të cilët nuk duhet të ndihen në vështirësi për të komunikuar. Staf pritës apo orientues mund të vihet në dispozicion edhe përtej zonës së pritjes për të dhënë informacione në lidhje me fazat e gjykimit dhe/ose informacione ligjore.
- Të gjitha gjykatat mund të organizojnë Ditë të Dyerve të Hapura ose aktivitete të tjera me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit të publikut (të paktën një herë në vit).

MASAT E SIGURISË

- Në të gjitha godinat ku zhvillohen seanca gjyqësore duhet të ketë një dalje të dytë për në zyrën ngjitur, aty ku është e mundur. Kjo masëvlenveçanërisht për zyrat e gjyqtarëve dhe prokurorëve. Qëllimi i saj është të pasurit e mundësisë së largimit në rast kërcënimi, pa u bllokuar nga palët apo thjesht nga mobilet.
- Ngritja e një sistemi alarmi kundër hyrjeve me forcë për periudhat kur ndërtesa nuk është e aksesueshme për publikun me detektorë për të siguruar mbrojtjen e ndërtesës nga ndërhyrje dashakeqe.
- Vendosja e masave për mbrojtjen e perimetrit të ndërtesës së gjykatës dhe parkimit të saj për të mos lejuar parkimin e automjeteve të mbushura me lëndë shpërthyes dhe për kufizimin e lëvizjes së automjeteve të rezikshme.
- Vendosja përgjithësisht e detektorëve metalikë për kontrollin e publikut në hyrje të ndërtesës. Vendosja e portave të sigurisë duhet të shoqërohet me caktimin e personelit të sigurisë të ngarkuar me kontrollin e publikut (kontrollin me magnetometër).
- Instalimi i sistemeve të survejimit me video për identifikimin e akteve dashakeqe. Ky sistem, i kombinuar me një sistem regjistrimi, mundëson përdorimin e imazheve të shkuara për identifikimin e autorëve, si gjatë periudhave kur gjykata është e hapur (rastet e agresionit), ashtu edhe gjatë periudhave kur gjykata është e mbyllur për publikun (hyrja me forcë).

77. Sinjalistika është veçanërisht e rëndësishme në ndërtesat e gjykatave, sidomos për faktin se qytetarët janë shpesh shumë të ngarkuar me procedurat dhe mundet që edhe të ngatërrohen dhe të mos orientohen nëpër ndërtesë.

7.2.2. Politika për Sigurinë nga Zjarri në Ndërtesat e Gjykatave

Duke pasur parasysh situatën aktuale në ndërtesat e gjykatave në Shqipëri, duhet të merren disa masa prioritare në planin afatshkurtër për parandalimin e rrezikut të zjarrit në gjykata.

-
- Në të gjitha gjykatat duhet të zhvillohet një vlerësim i sigurisë ndaj zjarrit për të identifikuar mangësitë në rregullat e mbrojtjes nga zjarri; në bazë të këtyre rezultateve, mund të propozohen plane për sigurinë e ndërtesave.⁷⁸
 - Në sistemet ekzistuese teknike mund të bëhen kontrole periodike: sistemet e mbrojtjes nga zjarri, detektimi automatik i zjarrit, pajisjet e alarmit, pajisjet për fikjen e zjarrit, ndriçimi në raste emergjence, sinjalizimi i tymit, instalimet elektrike, ashensorët, depot e kontejnerëve të ujit të ngrohtë, instalimet e gazit, dyert automatike, etj.⁷⁹
 - Mund të kontrollohen procedurat e verifikimit për rastet e zjarrit, kur ato janë zbatuar në kontekstin e shqyrtimit të rregullave të sigurisë për autorizimet administrative dhënë nga një organ certifikues.
 - Organet qendrore të administrimit të gjykatave duhet të shfrytëzojnë mësimet e nxjerra në hartimin e sistemeve të ardhshme të mbrojtjes nga zjarri në Shqipëri.
 - Të gjithë Kryetarët e Gjykatave duhet të bëhen të vetëdijshëm për detyrimet e tyre në bazë të ligjit përmes një memoje.
 - Duhet të ofrohet trajnim i vazhdueshëm për të gjithë personelin që do të ngarkohet me organizimin e evakuimit të ndërtesave.
 - Në të ardhmen, inspektimi periodik mund të monitorohet nga autoritetet e sigurisë publike për të parë nëse ato janë në përputhje me kërkesat rregullatore të objekteve funksionale (veçanërisht nga reparti i zjarrfikësve që është organi kompetent për kryerjen e këtyre verifikimeve).
 - Në Ministrinë e Drejtësisë duhet të merren masa për ligjet në lidhje me sigurinë dhe shëndetin në punë, ku të përcaktohen detyrimet për çështjet e mësipërme.
-

78. Duhet theksuar se garantimi i sigurisë ndryshon nga respektimi i rregullave të sigurisë, gjë që mund të mos jetë gjithmonë e mundur, prandaj nevojitet instalimi i një sistemi për identifikimin e zjarrit.

79. Këto kontrole mund t'u besohen kompanive të specializuara private ose organeve të certifikuara shtetërore.

Aneksi 1 për treguesit e efijencës

Duke pasur parasysh raportimin në CEPEJ në kuadrin e vlerësimeve sistematike krahasuese të efektshmërisë dhe cilësisë së sistemeve gjyqësorë, sugjerohen tabelat e mëposhtme për përcaktimin e treguesve të matshëm të performancës:

- Tabela 1: Informacion mbi treguesit e sistemit gjyqësor
- Tabela 2: Përcaktimi i treguesve të informacionit në lidhje me gjykatën
- Table 3: Definition of indicators for the workflow per case category
- Table 4: Definition of indicators on appeals per case category
- Table 5: Indicators based on Article 6 of ECHR
- Tabela 6: Përkufizimi i çështjeve sipas tipologjis
- Table 7: Indicators on court-based timeframes of proceedings and duration periods

Tabela 1: Informacion mbi treguesit e sistemit gjyqësor

Mbledhja e të dhënave duhet të konsistojë në mbledhjen e informacioneve për mbikëqyrjen e të dhënave në nivel kombëtar lidhur me buxhetet e drejtësisë, burimet njerëzore, veprimtaritë gjyqësore, afatet procedurale dhe jurisprudencën e GjEDNj-së për shkeljet lidhur me nenin 6 të KEDNj-së. Ky informacion konsiston kryesisht në:

Të dhënat demografike dhe ekonomike					
Infomacion mbi banorët dhe ekonominë	Të dhënat buxhetore lidhur me sistemin gjyqësor	Të dhënat buxhetore në lidhje me të gjithë sistemin e drejtësisë			
Aksesi në drejtësi dhe në të gjitha gjykatat					

Ndihma ligjore	Përdoruesit e gjykatave dhe viktimat				
Organizimi i sistemit të gjykatave					
Gjykatat	Gjyqtarë dhe stafi jogjyqtar	Prokurorët dhe personeli			
Gjykimi i drejtë					
Parimet	Afatet procedurale				
Karriera e gjyqtarëve dhe prokurorëve					
Rekrutimi dhe ngritja në detyrë	Trajnimi	Praktikimi i profesionit			
Avokatët					
Statusi i profesionit dhe trajnimit	Praktikimi i profesionit	Standardet e cilësisë dhe procedimet disiplinore			
Zgjidhje alternative të mosmarrëveshjeve					
Zbatimi i vendimeve të gjykatës					
Ekzekutimi i vendimeve në çështjet civile	Ekzekutimi i vendimeve në çështjet penale				
Noterët					
Përkthyes në gjykatë					
Ekspertët gjyqësorë					
Reformat e parashikuara					

Tabela 2: Përcaktimi i treguesve të informacionit në lidhje me gjykatën

Gjykatat duhet të mbledhin të dhëna në mënyrë të vazhdueshme për numrin e çështjeve dhe ngarkesën e gjykatës. Përdorimi i këtyre të dhënave i shërben efektshmërisë së administrimit e në të njëjtën kohë edhe nevojës për të përmirësuar nivelin dhe cilësinë e shërbimit. Për këtë qëllim, treguesit e përgjithshëm do të bëjnë të mundur:

- matjen e proceseve gjyqësore në kohë dhe hapësirë, duke bërë krahasime mes gjykatave, si dhe dimensionit ndërkombëtar me kriteret krahasuese midis sistemeve gjyqësore,;
- sigurimin e ndarjen optimale të burimeve;
- vendosjen e objektivave dhe matjes së diferencave midis objektivave dhe rezultateve të arritura;
- sugjerimit të masave që nevojitet të merren për korrigjimin e këtyre diferencave.

PËRKUFIZIMI I TREGUESVE TË PËRGJITHSHËM

Raporti i gjyqtarëve me popullsinë llogarit numrin e përgjithshëm të gjyqtarëve në lidhje me numrin e përgjithshëm të popullsisë. J =numri i gjyqtarëve, P =numri i popullsisë S = raporti i gjyqtarëve me popullsinë, $S = J / P$

Raporti mes numrit të gjyqtarëve dhe çështjeve të zgjidhura për kategori; J =numri i gjyqtarëve, R =numri i çështjeve të zgjidhura në një vit, T = raporti i numrit të gjyqtarëve për çështje të zgjidhur, $T = J / R$

Raporti i gjyqtarëve me avokatët, J = Numri i Gjyqtarëve, L =Numri i avokatëve, G = raporti numrit të gjyqtarëve për avokat, $G = J / L$.

Raporti i gjyqtarë me stafin jogjyqësor, J = numri i gjyqtarëve, A = numri i personelit jogjyqësor, Y = raporti i numrit të gjyqtarëve me personelin jogjyqësor, $[1] Y = J / A$

Raporti i ndihmësve ligjorë për gjyqtar, K = numri i ndihmësve ligjorë, J = numri i gjyqtarëve, H = raporti i ndihmësve ligjorë për gjyqtar, $H = K / J$

Raporti i stafit jogjyqësor për gjyqtar, N = numri i stafit jogjyqësor, J =numri i gjyqtarëve, L = Raporti i stafit jogjyqësor për gjyqtar, $L = N / J$

Raporti i stafit për gjyqtar, O = numri total i stafit të gjykatës, J = Numri i Gjyqtarëve, M = Raporti i numrit total të stafit për gjyqtar, $M = O / J$

Çështje të rejanënupton numrin e çështjeve të reja që regjistrohen në gjykatë brenda një periudhe të caktuar kohe (kjo korrespondon me kërkesën për drejtësi)

Çështjet të zgjidhura, nënkupton numrin e çështjeve për të cilat është marrë vendim gjatë një periudhe të caktuar kohe, por nuk nënkupton që këto çështje të jenë finalizuar në terma juridikë, që përfaqëson përgjigjet e dhëna nga sistemi

Çështjet në proces: numri i çështjeve që mbeten për t'u trajtuar nga gjykata ose nga një gjyqtar deri në një datë të caktuar (p.sh. numri i çështjeve në proces deri më 1 janar ose 31 dhjetor të njëviti të caktuar).

Raporti i çështjeve në proces për gjyqtar, $D =$ numri i çështjeve në proces, $J =$ numri i gjyqtarëve, $R =$ Raporti i çështjeve në proces për gjyqtar, $R = D/J$

Raporti i çështjeve të reja për staf, $I =$ numri i çështjeve të reja deri në një datë të caktuar (p.sh. deri më 1 janar ose 31 dhjetor të një viti të caktuar), $S =$ numri i stafit të gjykatës, $F =$ raporti i çështjeve të reja për staf, $F = S/I$

Raporti i çështjeve të zgjidhura për staf, $R =$ numri i çështjeve të zgjidhura, $S =$ numri i stafit të gjykatës, $G =$ raporti i çështjeve të zgjidhura për staf, $G = R/S$

Raporti i çështjeve në proces për staf, $K =$ numri i çështjeve në proces, $S =$ numri i stafit të gjykatës, $L =$ raporti i çështjeve në proces për staf, $L = K/S$

Të dhëna të përgjithshme për gjykatat dhe për proceset gjyqësore, ku i kushtohet vëmendje e veçantë informacionit në lidhje me menaxhimin e kohës së proceseve gjyqësore:

- numri dhe llojet e gjykatave dhe juridiksioneve të tyre;
- numri dhe lloji i proceseve në gjykata;
- proceset e konsideruara si çështje prioritare (urgjente);

Mosha e çështjeve në proces: është numri i çështjeve që janë në proces gjykimi deri në një datë të caktuar, të grupuara sipas viteve në të cilat kanë filluar. Me fjalë të tjera, kjo shifër përcakton përqindjen e çështjeve në proces që janë të hapura për një periudhë më të gjatë sesa afati i parashikuar kohor. Ky tregues mat kohëzgjatjen totale të proceseve gjyqësore. Ai është veçanërisht i rëndësishëm në mënyrë që çështjet ekzistuese para gjykatës të mund të dallohen për nga kohëzgjatja e tyre totale.

Kostoja për çështje: Kostoja e çdo çështjeje të trajtuar mund të llogaritet duke përdorur dy metoda. (1) Pjesëtimi i kostos totale të një njësie produktive (sektori, gjykate, sistemi gjyqësor) me numrin e çështjeve të zgjidhura. (2) Duke lidhur çdo çështje dhe çdo gjyq me të gjitha kostot e burimeve qëi janë dedikuar asaj çështjeje apo atij gjyqi.

Ngarkesa e punës nënkupton të gjithë punën që bën një gjykatë apo një gjyqtar. Ajo përfaqëson shumën e të gjitha veprimtarive të kryera nga një gjykatë ose nga një gjyqtar (p.sh. numrin total të çështjeve, detyrat menaxhuese, çdo aktivitet tjetër që është pjesë e punës së gjykatës apo të gjyqtarit).

Numri i çështjeve përbën numrin e çështjeve me të cilat duhet të merret një gjykatë apo një gjyqtar. Zakonisht, kjo shifër përfaqëson numrin total të çështjeve në proces plus çështjet e reja për një periudhë të caktuar kohe për gjyqtar, ku $P =$ numrin e çështjeve në proces, $I =$ numrin e çështjeve të reja, $J =$ numrin e gjyqtarëve, $C =$ numrin e çështjeve, $C = P + I/J$.

Afatet procedurale/afatet kohore vendosen zakonisht me ligje procedurale dhe përfshijnë veprime që duhet të ndodhin brenda një kohe specifike ose përndrysheçojnë në pasojë juridike.

Backlog është numri ose përqindja e çështjeve në proces, të cilat nuk janë zgjidhur brenda një afati të caktuar kohor.

Tabela 3: Përkufizimi i treguesve për fluksin e punës për kategori çështjesh

Të dhënat në sistemin gjyqësor duhet të përditësohen sistematikisht dhe të jenë të disponueshme të paktën për çdo vit (në fillim/fund të vitit kalendarik). Fluksi i çështjeve me natyrë civile, administrative dhe penale që trajtohen nga një sistem gjyqësor apo nga një pjesë e tij (një zonë gjeografike, një gjykatë, një seksion gjykate) përfaqëson treguesin bazë të ngarkesës së punës për njësinë objekt matjeje. Të dhënat e mëposhtme për numrin e proceseve në gjykata duhet të jenë të disponueshme:

- Çështjet në gjykim më 1 janar të vitit kalendarik (PS = në pritje të fillimit të gjykimit) (d.m.th. numri total i çështjeve në pritje të gjykimit në fillim të periudhës së monitoruar)
- Çështjet e reja të iniciuara në vitin kalendarik përkatës (N) (d.m.th. proceset e reja gjyqësore që kanë filluar brenda periudhës së monitoruar)
- Çështjet e zgjidhura për vit kalendarik (R) (d.m.th. çështjet e finalizuara brenda për brenda periudhës së monitoruar me marrjen e një vendimi për themelin e çështjes, tërheqja e çështjes, arritja e një zgjidhjeje me mirëkuptim, etj.).
- Çështjet në proces gjykimi më 31 dhjetor të vitit kalendarik (PE= fundi i periudhës) përfaqëson numrin total të çështjeve në proces në fund të periudhës së monitoruar, PE=PS+N-R

Të dhënat për proceset e finalizuara mund të ndahen sipas mënyrës në të cilën është mbyllur procesi. Të paktën, çështjet që janë mbyllur me vendim të gjykatës për themelin e çështjes duhet të jenë të dallueshme nga çështjet që mbyllen në mënyra të tjera (me tërheqjen e kërkesëpadisë, arritjen e një zgjidhjeje jashtë gjykate, apo mospranimin e kërkesëpadisë për arsye formale).

Norma e likuidimit (CR) është raporti mes numrit të çështjeve të zgjidhura (R) dhe numrit të çështjeve të zgjidhura (I). Ky tregues mat kapacitetin e njësisë së matur për të zgjidhur çështjet që paraqiten për gjykim krahasuar me numrin e çështjeve të paraqitura në një periudhë të caktuar kohore.

$$CR = R/I \times 100$$

Case turnover rate/ Norma e qarkullimit të çështjeve: ky raport mat marrëdhënien mes numrit të çështjeve të zgjidhura (R) dhe numrit të çështjeve të pazgjidhura (U) në fund të një periudhe të dhënë kohore. Ai mat shpeshtësinë me të cilën një sistem gjyqësor apo një gjykatë zëvendësojnë numrin e çështjeve të marra

$$\text{Case turnover rate } CTR = R/U$$

Tabela 4: Përkufizimi i treguesve për kategorinë e apelimeve

Disa tregues mund të përdoren për sinjalizimin e anomalive të mundshme (vetëm të tërthorta) në sistem. P.sh. efikasiteti i sistemit të apelimit mund të matet duke llogaritur raportin e apeleve. Në rastet kur ka diferenca të mëdha në këtë vlerë mes fushave të krahasueshme të matjes, mund të diktohen anomali të caktuara.

P.sh., rasti kur dy seksione në një gjykatë që merren me të njëjtat çështje tregojnë norma shumë të ndryshme apelimesh brenda një periudhe të caktuar kohe nënkupton një situatë që kërkon hetime të mëtejshme. Nuk duhet harruar se vetë diferencat në trajtim përbëjnë një element të cilësisë jo të mirë të sistemit, pasi kjo cenon parimin e gjykimit të drejtë.

a) Norma e apelimeve: mat përqindjen e çështjeve të apeluara kundrejt numrit total të gjykimeve në shkallë të parë.

$AR = A / DFI$ - (A është numri i apelimeve të regjistruara në një periudhë kohe, kurse DFI është numri i vendimeve që janë regjistruar në shkallë të parë në të njëjtën periudhë kohe)

b) Raporti i vendimeve të ndryshuara ose tëprishura Norma e Ruajtur e Apelit (HAR) mat raportin e apelimeve që konfirmojnë vendimet e marra në shkallë të parë.

$HAR = AH / A$ (AH është numri i vendimeve të ruajtura në apel, d.m.th. vendime që konfirmojnë vendimin e marrë në shkallë të parë, kurse A është numri i vendimeve të regjistruara në apel në periudhën e raportimit)

Vëzhgimet e këtyre vlerave në lidhje me numrin e vendimeve të marra në apel, së bashku me rezultatit e tyre – qofshin këto modifikime apo konfirmime të vendimeve të marra në shkallë të parë – duket se ofron më shumë elemente të dobishme për analizimin e cilësisë.

c) Shkalla e efijencës (treguesi ER) është raporti midis numrit të personelit të përfshirë në gjykatë në një vit dhe rezultatit të çështjeve nga e njëjta gjykatë në fund të vitit. Ky tregues aplikohet për kategori homogjene aktivitetesh, si për drejtësinë civile, sektorin penal, detyrat administrative, etj.

Rezultat (vendimet, proceset, etj.)

$ER = \text{-----}$

Nr. I personave (që prodhojnë rezultatit)

ER mat sasinë e rezultateve të prodhuara nga dy seksione të gjykatës që merren me çështje të ngjashme dhe me të njëjtin numër gjyqtarësh dhe personeli administrativ

ER duhet të lidhet me akte të matshme brenda kategorive homogjene dhe pa marrë parasysh aktivitetet që përbëjnë punën rutinë të profesionit.

Rrjedhimisht, ky tregues përfaqëson numrin e vendimeve (vendime apo akte të tjera definitive) të marra nga një gjyqtar, nga një seksion apo nga gjykata brenda periudhës së raportimit, që është i rëndësishëm për qëllime të produktivitetit.

d) Kohëzgjatja e proceseve gjyqësore – Koha (e llogaritur) e Marrjes së Vendimit (DT) – (për çështjet civile, penale ose administrative) krahason numrin e çështjeve të zgjidhura gjatë periudhës së monitoruar me numrin e çështjeve të pazgjidhura në fund të së njëjtës periudhë.

$$\text{Calculated Disposition Time} = \frac{\text{Number of pending cases at the end of a period}}{\text{Number of resolved cases in a period}} \times 365$$

Tabela 5: Treguesit e bazuar në Nenin 6 të KEDNj-së

Ofrimi i statistikave të detajuara dhe të përditësuara për çështjet kombëtare para Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut në lidhje me të drejta të ndryshme të mbrojtura nga Neni 6 i KEDNj-së përbën një instrument kyç me qëllim zgjidhjene situatave, ku kanë ndodhur shkelje të Konventës. Organet relevante të shteteve anëtare ftohen të mbajnë statistika në formë tabelash për çështjet në vendet e tyre që kanë të bëjnë me Nenin 6 të KEDNj-së, në mënyrë që vendimet e Gjykatës të zbatohen si duhet dh të parandalohen shkelje të mëtejshme:

- numri i çështjeve në vit;
- njoftuar nga gjykata;
- të shpallura të papranueshme nga gjykata;
- që përfundojnë me zgjidhje me mirëkuptim;
- që kanë përfunduar me konstatim shkeljeje;
- që kanë përfunduar me moskonstatim shkeljeje dhe që lidhen me të paktën me mospërbushje të kërkesave të afateve kohore dhe mosekzekutim të vendimeve gjyqësore.

Tabela 6: Përkufizimi i çështjeve sipas tipologjisë

Për çdo gjykatë janë të detyrueshme këto katër kategori: rastet e divorcit me palë kundërshtarë, rastet e heqjes nga puna, grabitjet dhe vrasjet me dashje.

Rastet e divorceve me palë kundërshtarë: d.m.th.: zgjidhja e kontratës martesore mes dy personave me vendim të gjykatës kompetente. Këto të dhëna nuk duhet të përfshijnë: rastet e divorceve të arritura përmes një marrëveshjeje mes palëve në lidhje me ndarjen e bashkëshortëve dhe të gjitha pasojat përkatëse (procedurën e konsensusit reciprok, edhe nëse kjo procedurë ndiqet nga gjykata) ose të zgjidhura me procedurë administrative. Nëse vendi juaj ka një procedurë totalisht jogjyqësore sa i përket divorcit apo nëse nuk mund t'í ndani të dhënat në lidhje me divorcet me palë kundërshtarë, ju lutemi specifikojeni këtë dhe jepni shpjegimet e nevojshme. Përveç kësaj, nëse në vendin tuaj ka procedura të detyrueshme ndërmjetësimi apo periudha të detyrueshme kohe për reflektim, sa u përket divorceve, ose nëse nga procedura gjyqësore përjashtohet faza e këshillimit, ju lutemi specifikojeni këtë gjë dhe jepni shpjegimet e nevojshme.

Rastet e heqjes nga puna: rastet që kanë të bëjnë me ndërprerjen e një kontrate punësimi me iniciativë të punëdhënësit (në sektorin privat). P.sh. këtu nuk përfshihen heqjet nga puna të zyrtarëve publikë pas procedurave disiplinore.

Grabitja ka të bëjë me vjedhjen e një personi me forcë aponën kërcënimin e forcës. Nëse është e mundur, këto shifra duhet të përfshijnë: muggings (bag-snatching, vjedhjet me armë, etj.), duke përfshirë vjedhjet e xhepit, extortion dhe shantazhin (sipas përkufizimit të European Sourcebook of Crime and Criminal Justice). Në këto të dhëna nuk duhet të përfshihen rastet e kësaj vepre në tentativë.

Vrasja me dashje përkufizohet si vrasja e qëllimshme e një personi. Sa herë që është e mundur, në këto shifra duhet të përfshihen: sulmet me pasojë vdekjen, eutanazia, vrasja e foshnjave dhe *përfshihen* dhënia e ndihmës për vetëvrasjen (sipas përkufizimit të European Sourcebook of Crime and Criminal Justice). Në këto të dhëna nuk duhet të përfshihen rastet e kësaj vepre penale në tentativë. Për qëllime të krahasimit të mëtejshëm me sistemet e tjera evropiane, duhet të jepen përkufizimet e sakta dhe objekti i llojeve të çështjeve të tjera që përdoren nga gjykatat (sidomos kategoritë e pazakonta).

Tabela 7: Treguesit e afateve në shkallë gjyqate për proceset gjyqësore dhe kohëzgjatja e tyre

a) Disposition Time (treguesi DT) krahason numrin e çështjeve të zgjidhura gjatë periudhës së monitoruar me numrin e çështjeve të pazgjidhura në fund të së njëjtës periudhë. Ky raport, i cili shprehet në ditë, mat se sa shpejt merr vendim sistemi gjyqësor (apo gjykata) për çështjet e paraqitura – dhe mbi këtë bazë llogarit kohën që nevojitet për procedimin e çështjeve në proces. DT nuk është matje e kohëzgjatjes reale nga data e fillimit të gjykimit të një çështjeje deri në datën e dhënies së vendimit; ai, në fakt, mat kohëzgjatjen e parashikuar të çështjeve, duke marrë parasysh kohëzgjatjen e pritshme të proceseve ende të papërfunduara, duke dhënë shpejtësinë me të cilën sistemi ka zgjidhur çështjet e reja brenda një viti (365 ditë).

$$\text{Calculated Disposition Time} = \frac{\text{Number of pending cases at the end of a period}}{\text{Number of resolved cases in a period}} \times 365$$

b) Numri i shtyrjeve gjatë proceseve

Ky tregues përbën mesataren e thjeshtë të shtyrjevetë regjistruara të çështjeve. Arsyet e shtyrjeve mund të variojnë: gabime të kryera nga nëpunësit regjistruar të gjykatës, mungesa e gjyqtarëve, të cilat nuk janë gjithmonë të justifikuar, taktika të qëllimshme për të shkaktuar vonesa. Shtyrjet e seancave përbëjnë një mangësi që u shkakton dëme përdoruesve.

c) Tregues të tjerë

Numri i çështjeve për gjyqtar (treguesit CPJ): Numri i çështjeve të një lloji të caktuar për gjyqtar në një periudhë të caktuar kohe. **Shembull:** nëse një gjykatë ka 600 çështje civile në proces në fund të vitit kalendarak dhe 4 gjyqtarë që merren me to, CPJ-ja është 150.

Standard departure (treguesi SD): Departurenga targeti i vendosur për një lloj të caktuar çështjeje në periudhën e caktuar kohore, shprehur me përqindje ose me ditë. Shembull: nëse targeti i vendosur për mbylljen e çështjeve të divorcit me palë kundërshtare në shkallën e parë është caktuar 200 ditë, kurse në vitin kalendarik përkatës, kohëzgjatja mesatare e këtyre rasteve ka qenë 240 ditë, treguesi SD është 40 ditë ose 20%.

Aneksi 2 për të ardhmen e gjyqësorit

Tabela 1: Moshja e çështjeve në pritje të gjykimit në një datë të caktuar

Çështjet civile me palë kundërshtare që janë në proces e sipër deri më [datë]							
Çështjet në proces	0-12 muaj	13-18 muaj	19-24 muaj	25-30 muaj	31-36 muaj	Mbi 36 muaj	Numri i çështjeve gjithsej në proces
		500	400	20	50	30	0
Përqindja	50	40	2	5	3	0	100
Afati A			Backlog (Buffer 5%)				
Monitorimi			5				
Afati A			Backlog (Buffer 10%)				
Monitorimi			0				
Afati B				Backlog (Buffer 5%)			
Monitorimi				3			
Afati B				Backlog (Buffer 10%)			
Monitorimi				-2			
Afati C					Backlog (Buffer 5%)		
Monitorimi					-2		
Afati C					Backlog (Buffer 10%)		
Monitorimi					-7		
Afati D						Backlog (Buffer 5%)	
Monitorimi						-5	
Afati D						Backlog (Buffer 10%)	
Monitorimi						-10	

Afati A arrihet nëse Buffer zone (çështjet komplekse) është vendosur 10%, nëse Buffer është vendosur 5%, ka një Backlog prej 5% të çështjeve. Ju lutemi, kini parasysh se përqindja e çështjeve në Buffer zone është ende në proces dhe, edhe pse Afati është arritur, ato duhet të trajtohen sa më shpejtë që të jetë e mundur.

Afati B është arritur me 2% të çështjeve që kanë ecur më mirë sesa Afati me Buffer 10%. Nëse Buffer është vendosur 5%, ka një Backlog prej 3%, që do të thotë se 8% të çështjeve janë më të vjetra se 24 muaj.

Afati C është arritur me të dy Buffers. Me Buffer 5%, 2% e çështjeve paraqiten më mirë sesa Afati. Nëse Buffer është 10%, 7% e çështjeve paraqiten më mirë sesa Afati, megjithatë 3% e çështjeve janë ende më të vjetra se 30 muaj.

Afati D është arritur me të dy Buffers, dhe nuk ka çështje më të vjetra se 36 muaj. Në fakt, monitorimi me Buffer të vendosur 5% është - 5%, dhe - 10% kur Buffer vendoset 10% të çështjeve.

Kjo tabelë supozohet të përdoret për kategori të ndryshme çështjesh për monitorimin e Afateve dhe për të vendosur më pas targete të unifikuara dhe të mundshme në praktikë për periudhat e ardhshme.

Në bazë të këtij procesi monitorimi, gjykata duhet të rishqyrtojë Afatet kohore të paktën 2 herë në vit, duke shkuar mundësisht drejt Afatit A, me miratimin e politikave dhe ndërmarrjen e hapave në drejtim të arritjes së afateve të arsyeshme parashikuar nga Neni 6 i Konventës pa rrezikuar cilësinë e procesit të vendimmarrjes.

Tabela 2: Mosha e çështjeve në pritje të gjykimit në një datë të caktuar

Çështjet civile me palë kundërshtare që janë në pritje të gjykimit deri më [data]							
Çështjet në proces	0-12 muaj	13-18 muaj	19-24 muaj	25-30 muaj	31-36 muaj	Mbi 36 muaj	Numri i çështjeve gjithsej në proces
	500	350	100	90	20	10	1070
Përqindja	47	33	9	8	2	1	100

Kategoria e çështjeve							
Çështjet në proces	0-12 muaj	13-18 muaj	19-24 muaj	25-30 muaj	31-36 muaj	Mbi 36 muaj	Numri i çështjeve gjithsej në proces
	250	80	20	30	10	0	390
Përqindja	64	21	5	8	3	0	100

Tabela 3: Tabelë model për monitorimin e hapave të ndërmjetëm të proceseve gjyqësore

<i>Average duration of intermediate stages in the proceedings (situation as per 31.12.2008.)</i>						
Lloji i çështjes	<i>Faza e gjykimit</i>			<i>Zgjidhjet ligjore</i>		
	Përgatitja e procesit	Seancat	Vendimi	Në apel	Special recourse	Other
1 Çështje civile						
1a Litigious divorces						
1b Dismissals						
... ..						
2 Administrative						
2a ...						
...						
3 Criminal cases						
3a Intentional homicides						
3b Robberies						
... ..						
TOTAL						

Aneksi 3 për sondazhet gjyqësore

Tabela 1: Llojet e pyetësorëve sipas formatit dhe administrimit të tyre

Pyetësorët për zhvillimin e sondazheve sasiore të kënaqësisë kanë dy dimensione kryesore, në varësi të:

- Formatit të pyetësorit (d.m.th. në letër apo elektronik);
- Mënyrës së administrimit të pyetësorit (pyetësor i vetë-administruar, i administruar nga një intervistues).

Tabela më poshtë tregon 4 metodologjitë kryesore që mund të përdoren për këtë qëllim.

		Formati i pyetësorit	
		Pyetësor në letër	Pyetësor elektronik
Mënyra e administrimit të pyetësorit	Administruar nga një intervistues	Intervistë ballë për ballë	Sondazh telefonik
	Vetë-administruar	Pyetësor në kuti	Sondazh online

Secili prej opsioneve të mësipërme ka avantazhet dhe disavantazhet e veta. Këto metodologji kanë performancë të ndryshëm sa u përket kostove, cilësisë së të dhënave dhe kohës. Është shumë e rëndësishme që të zgjidhet metodologjia që i përshtatet sa më mirë kontekstit.

	Intervistë ballë për ballë	Intervistë telefonike	Pyetësor në letër me vetë-administruar	Pyetësor elektronik me vetë-administruar
Kostot	Kostoja e intervistës Kostoja e letrës Kostoja e futjes së të dhënave	Kostoja e intervistës Kostoja e telefonatave	Kostoja e letrës Kostoja e futjes së të dhënave	Pothuajse asnjë kosto
Cilësia e të dhënave	E lartë	E lartë	E ulët	Mesatare
Kohëzgjatja	E gjatë	E shpejtë	E gjatë	E shpejtë
Konfidencialitetit	Mund të përbëjë problem për kategori të caktuara	Mund të ketë shqetësime	Ruhet	Mund të ketë shqetësime

Sipas eksperiencës së sondazheve tëndryshme për kënaqësinë e përdoruesve të gjykatave që janë kryer në vende të ndryshme, disa metodologji funksionojnë më mirë sesa të tjerat, në varësi të grupit të synuar.

	Intervistë ballë për ballë	Pyetësor online i vetë-administrim	Pyetësor në letër i vetë-	Intervista telefonike
Përdoruesit e gjykatave	I rekomandueshëm	I pa rekomandueshëm	Zgjidhje e	I pa rekomandueshëm
Stafi	Zgjidhje e mundshme	Zgjidhje e mundshme	I	I pa rekomandueshëm
avokatët	I pa rekomandueshëm	I rekomandueshëm	I pa	I pa rekomandueshëm

Sa u përket sondazheve me objekt përdoruesit e gjykatës, qasja e intervistave ballë për ballë duhet parë si zgjidhja më e favorshme krahasuar me pyetësorët në letër të vetë-administruar për dy arsye: shkalla më e lartë e plotësimit të pyetësorëve dhe cilësia më e mirë.

Tabela 2: Ndryshimet në madhësinë e kampionit sipas nivelit tëkonfidencialitetit dhe intervalit tëkonfidencialitetit.

Tabela më poshtë tregon se si mund të variojë kampioni i përdorur në sondazh sipas këtyre dy parametrave.

MADHËSIA E KAMPIONIT	NIVELI I BESIMIT		
	INTERVALI I BESIMIT	85%	90%
±7%	106	138	196
±6%	144	187	267
±5%	208	271	384
±4%	324	423	600
±3%	576	752	1.067
±2%	1296	1.691	2.401
±1%	5184	6.764	9.604

Tabela 3: Modele të përmbajtjes së pyetësorit

Më poshtë jepen disa shembuj të disa pyetjeve të tjera demografike.

Pyetje	Shembuj të listës së përgjigjeve
Mosha	Grup-mosha (e rekomandueshme) ose mosha e saktë (jo e rekomandueshme)

Gjinia	Mashkull, femër.
Kombësia	Pyetje e hapur.
Gjuha amtare	Rusisht, arabisht, frëngjisht, tjetër.
Arsimi	Pa arsim, arsim fillor, arsim i mesëm, arsim i lartë, master, PhD etj.
Statusi civil:	Beqar/beqare, i/e martuar, i/e ve, i/e divorcuar, i/e ndarë.
Punësimi	I/e punësuar, i/e vetëpunësuar, papunë dhe punëkërkuar, papunë por jo në kërkim të një pune, shtëpiak/shtëpiake, student, në pension, etj.

Listat e përgjigjeve dhe shkallët janë elementë të rëndësishëm për pyetësorët sasiorë. Shkallët mund të paraqiten në forma të ndryshme, si: niveli i kënaqësisë, niveli i dakordësisë, niveli i rëndësisë, frekuenca, etj.

5-point biased	7-point balanced	5-point balanced	4-point balanced
Jashtëzakonisht i kënaqur	Plotësisht i kënaqur	Very satisfied	Completely satisfied
Shumë i kënaqur	Mostly satisfied	Satisfied	Someëhat dissatisfied
I kënaqurderi diku	Someëhat satisfied	Neither dissatisfied nor satisfied	Someëhat satisfied
I kënaqur në shkallë të vogël	Neither satisfied or dissatisfied	Dissatisfied	Completely dissatisfied
Aspak i kënaqur	Someëhat dissatisfied	Very dissatisfied	
	Mostly dissatisfied		
	Completely dissatisfied		

There are scales with odd (e.g. 5-point-scale, 7-point scale) or even number of points (e.g. 4-point scale, 10-point scale), there are balanced and biased (or unbalanced) scales, etc. The balanced scales are balanced around their central point (which is a neutral point). The biased scales are usually biased towards the positive (satisfied) feeling and often lead the audience in the direction one wants it to go. The courts are recommended to use a balanced scale, at least in order to avoid any allegations on an intention to distort the results through the applied scale. However, once the scale is set, it has to be used across the entire questionnaire as well as across all the questionnaires applied in different courts.